

Bölüm 10: Paralel Algoritmalar

Algoritmalar

Neden paralellik?

Flynn ve PRAM modelleri

Hızlanma, Amdahl

İş ve derinlik

PRAM ile toplama

Önek toplama

Boru hattı

Boru hatlı ağaç

Fork/Join, MapReduce

Sercan KÜLCÜ · Giresun Üniversitesi · Bilgisayar Mühendisliği

Öğrenme Çıktıları

Kavramlar

Paralel algoritmanın böl–ata–birleştir yapısını, avantaj ve zorluklarını (iletişim, senkronizasyon, yük dengeleme) açıklamak.

Modeller ve ölçütler

Flynn sınıflarını ve PRAM modelini tanımak; hızlanma, verimlilik, maliyet, iş ve derinliği hesaplamak; Amdahl yasasını uygulamak.

Temel teknikler

PRAM ağaç toplamını, paralel önek toplamını, boru hattını ve boru hatlı ağacı adım adım yürütmek ve adım sayılarını bulmak.

Java'da paralellik

Fork/Join ile paralel birleştirme sıralaması, MapReduce ve veri paralelliği örneklerini okumak; yarış durumlarını fark etmek.

GİRİŞ

Birlikte Daha Hızlı

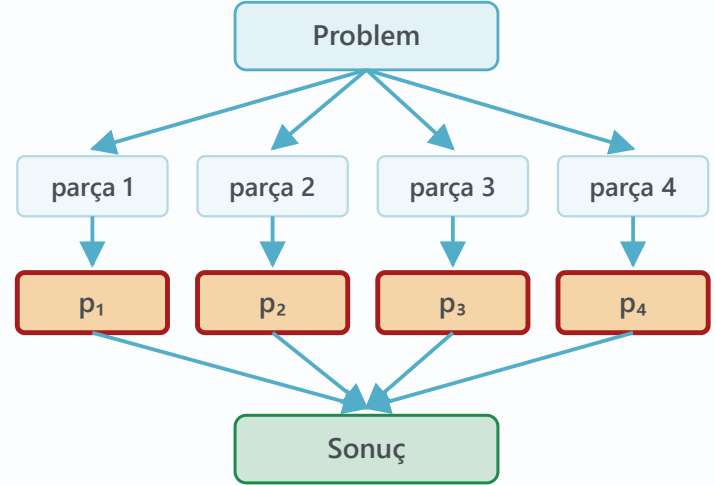
- Bazı işleri bitirmek için **çok fazla zaman** gerekir: büyük veri analizi, bilimsel simülasyon, görüntü işleme.
- **Paralel algoritmalar** (parallel algorithms) bir problemi **aynı anda birden fazla işlemci** (çekirdek) kullanarak çözer.
- Karmaşık görevler çok daha **kısa sürede** tamamlanabilir.
- Tek çekirdeğin saat hızı artık neredeyse artmıyor; performans artışı **çekirdek sayısından** geliyor.

Benzetme: 1000 sınav kâğıdını bir öğretmen 10 saatte okur. 10 öğretmen kâğıtları paylaşırsa ≈ 1 saat sürer; ama kâğıtları **dağıtmak** ve notları **toplamak** da zaman alır.

GİRİŞ

Paralel Algoritmalar

- Bir grup insanın **birlikte çalışmasına** benzer.
- Karmaşık problemi **daha küçük parçalara** ayırır.
- Parçaları aynı anda **farklı işlemciler**e **atayarak** işi hızlandırır.
- İşlemciler görevlerini bitirince **sonuçlar birleştirilir**.
- **Yüksek başarılı hesaplamaların** (HPC) temelidir.
- Büyük veri analizi, bilimsel simülasyon, makine öğrenmesi gibi alanlarda kullanılır.

Dezavantajlar ve Zorluklar

Kazanımlar

- + Aynı işi daha kısa sürede bitirmek (hızlanma)
- + Tek makineye sığmayan büyük problemleri çözebilmek (ölçeklenebilirlik)
- + Donanımı (tüm çekirdekleri, GPU'yu) verimli kullanmak

Dezavantajlar

- Problemi parçalara ayırmak ve **birleştirmek** ek çaba gerektirir
- **İletişim** ve **senkronizasyon** ek yük getirir
- **Yük dengeleme**: tüm işlemcilere eşit iş düşmeli, yeterli işlem gücü olmalı
- Hata ayıklama zordur (yarış durumu, kilitlenme)
- Bazı problemler yapısı gereği **sıralıdır**

Veri bağımlılığı varsa (adım k, adım k – 1'in sonucunu bekliorsa) o kısım paralelleştirilemez:
örn. $x_k = f(x_{k-1})$ yinelemesi.

Uygulama Alanları

Matris çarpımı

Bilimsel hesaplamanın temel işlemi; sonuç matrisinin her satırı (hatta her hücresi) bağımsız hesaplanabilir.

Görüntü işleme

Kenar bulma, filtreleme, nesne tanıma: her piksel ya da blok için aynı işlem (veri paralelliği, GPU).

Hesaplamalı akışkanlar dinamiği

Uçak, gemi, araç tasarımında akış simülasyonu: alan ızgaraya bölünür, her bölge bir işlemcide.

Genetik algoritmalar

Popülasyondaki bireylerin uygunluğu birbirinden bağımsız ve paralel değerlendirilir (çizelgeleme, rotalama).

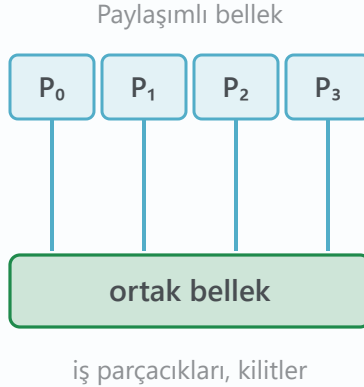
Flynn Sınıflandırması

Sınıf	Açılım	Anlamı	Örnek
SISD	Single Instruction, Single Data	tek komut akışı, tek veri	klasik tek çekirdekli işlemci
SIMD	Single Instruction, Multiple Data	aynı komut, birçok veri üzerinde aynı anda	vektör komutları (AVX), GPU
MISD	Multiple Instruction, Single Data	farklı komutlar aynı veri üzerinde	nadir; hata toleranslı sistemler
MIMD	Multiple Instruction, Multiple Data	her işlemci kendi programını kendi verisinde	çok çekirdekli CPU, kümeler

Veri paralelliği: aynı işlem verinin farklı parçalarına (SIMD tarzı).

Görev paralelliği: farklı görevler aynı anda (MIMD tarzı).

Bellek Mimarileri

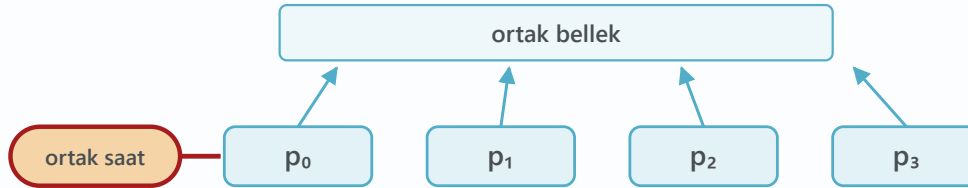

- **Paylaşımlı bellek** (shared memory): tüm işlemciler aynı adres uzayını görür. İletişim ucuzdur; eşzamanlı erişim **senkronizasyon** ister.
- Java iş parçacıkları, `ForkJoinPool`, OpenMP.
- **Dağıtık bellek** (distributed memory): her düğümün kendi belleği vardır; veri **iletiyle** taşınır.
- Ölçeklenir ama iletişim pahalıdır: MPI, Hadoop MapReduce.

PRAM Modeli

- **PRAM** (Parallel Random Access Machine): paralel algoritmaların kuramsal modeli; sıralı RAM modelinin paralel karşılığı.
- p işlemci, ortak bir bellek ve **ortak saat**: işlemciler adımları **eş zamanlı** (lockstep) atar.
- Her adımda bir işlemci: bellekten oku $\rightarrow$ yerel hesapla $\rightarrow$ belleğe yaz. Her biri $O(1)$ sürer.
- İletişim ve senkronizasyon maliyeti **yok sayılır**; bu yüzden algoritmanın içsel paralellliğini ölçer.

Tür	Okuma	Yazma
EREW	dışlayıcı	dışlayıcı
CREW	eşzamanlı	dışlayıcı
CRCW	eşzamanlı	eşzamanlı

E = Exclusive (aynı hücreye bir adımda tek işlemci), C = Concurrent (birden çok işlemci). CRCW'de çakışan yazmalar bir kuralla çözülür (ortak değer, rastgele biri, öncelikli olan...).

Hızlanma, Verimlilik, Maliyet

Ölçüt	Tanım
T_1	en iyi sıralı algoritmanın süresi
T_p	p işlemcideki paralel süre
Hızlanma (speedup)	$S = T_1 / T_p$ (ideal: $S = p$)
Verimlilik (efficiency)	$E = S / p$ ($0 < E \leq 1$)
Maliyet (cost)	$C = p \cdot T_p$

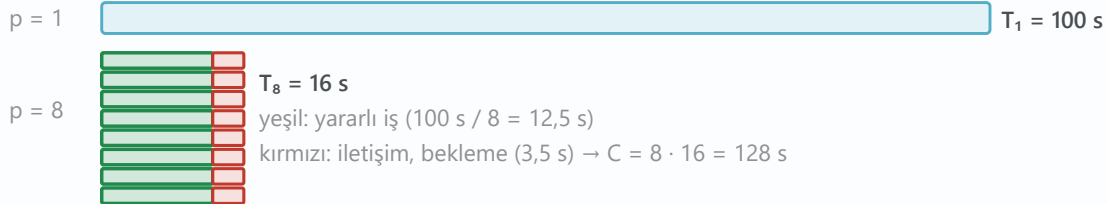
Örnek: $T_1 = 100$ s, $p = 8$, $T_8 = 16$ s

$$S = 100 / 16 = \mathbf{6,25}$$

$$E = 6,25 / 8 \approx \mathbf{0,78}$$

$$C = 8 \cdot 16 = 128 \text{ s } (> 100 \text{ s})$$

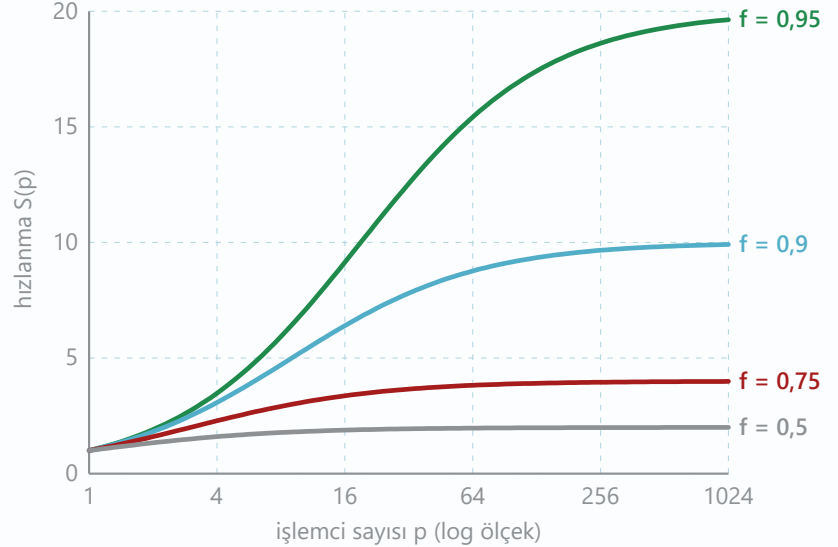
- **Maliyet-optimal:** $C = \Theta(T_1)$.
- $S < p$ olmasının nedenleri: iletişim, bekleme, yük dengesizliği, sıralı kısımlar.

Amdahl Yasası

- Programın f kesri paralelleştirilebilir, $1 - f$ kesri **sıralıdır**.
- $S(p) = 1 / ((1 - f) + f / p)$
- $p \rightarrow \infty$ iken $S \rightarrow 1 / (1 - f)$: sıralı kısım hızlanmayı sınırlar.
- $f = 0,9, p = 8: S = 1 / (0,1 + 0,1125) \approx 4,71$; sınır 10.

Gustafson yasası: problem boyutu p ile büyürse $S = (1 - f) + f \cdot p$. $f = 0,9, p = 8 \rightarrow S = 7,3$. Büyük problemlerde paralellik daha karlıdır.

İş ve Derinlik

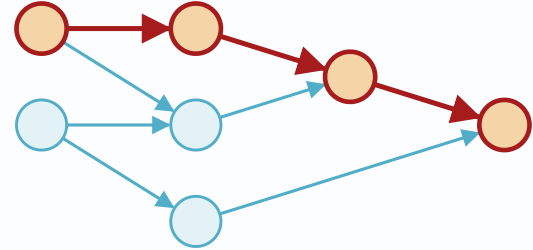
- **İş** (work) W : tüm işlemlerin toplam sayısı = T_1 (tek işlemcide süre).
- **Derinlik** (depth, span) D : en uzun bağımlılık zinciri = T_∞ (sınırsız işlemcide süre).
- **Paralellik** = W / D : yararlı kullanılabilecek en fazla işlemci sayısı.
- Alt sınırlar: $T_p \geq W / p$ ve $T_p \geq D$.
- **Brent teoremi**: $T_p \leq W / p + D$.
- **İş-verimli** (work-efficient): W , en iyi sıralı algoritmayla aynı mertebede.

Örnek: n sayının ağaçla toplanması

$W = n - 1$ toplama, $D = \log_2 n$ tur.

$n = 1024$: $W = 1023$, $D = 10$, paralellik ≈ 102 .

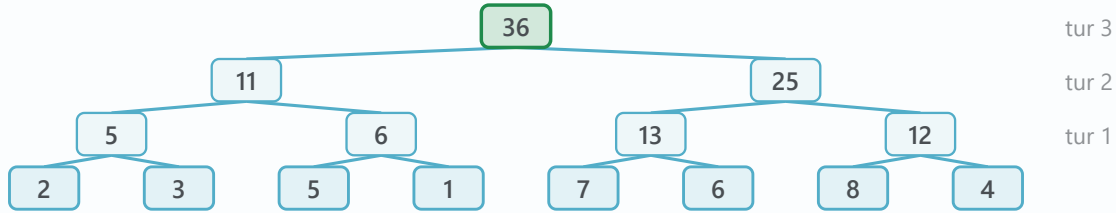
$p = 32$ için Brent: $T_{32} \leq 1023/32 + 10 \approx 42$ adım.

$W = 7$ işlem (düğüm), $D = 4$ (kırmızı yol)
paralellik $W / D = 1,75$

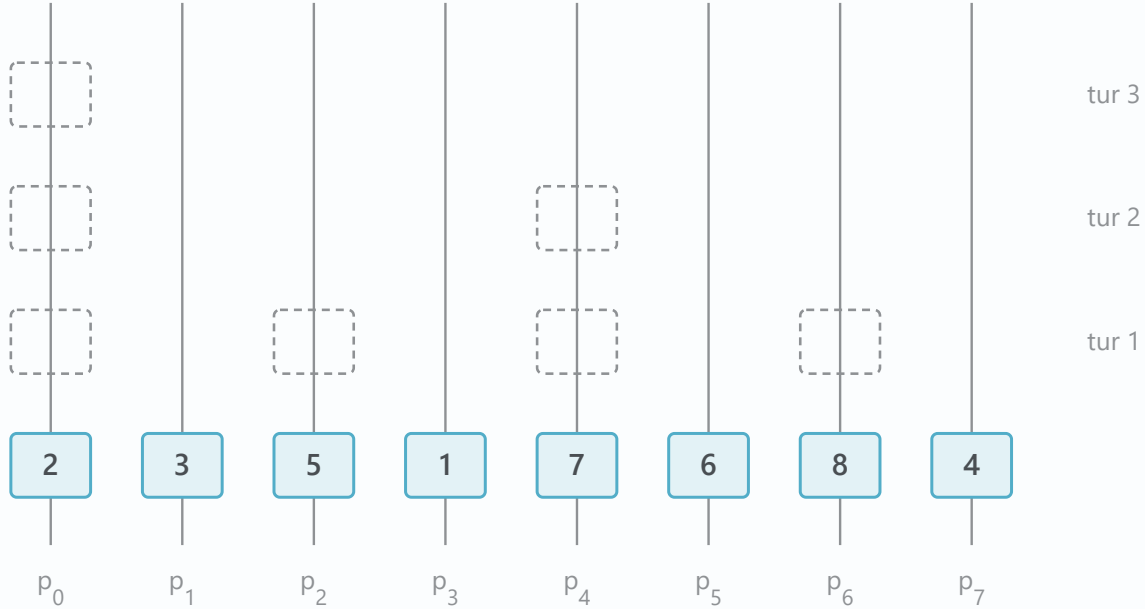
Problem: Paralel Toplama

- Girdi: n sayı; çıktı: toplamları. Sıralı algoritma $n - 1$ toplama yapar: **$O(n)$** .
- Sıralı döngüde her toplama bir öncekini bekler: zincir uzunluğu $n - 1$, paralellik yok.
- Toplama **birleşmeli** (associative) olduğu için parantezleri değiştirebiliriz:
 $((2 + 3) + (5 + 1)) + ((7 + 6) + (8 + 4)) \rightarrow$ dengeli bir **ikili ağaç**.
- Ağacın her düzeyindeki toplamlar birbirinden bağımsızdır $\rightarrow$ aynı turda paralel yapılır.
- Aynı fikir her birleşmeli işlem için çalışır: **max, min, çarpım, AND, OR** (indirgeme, reduction).

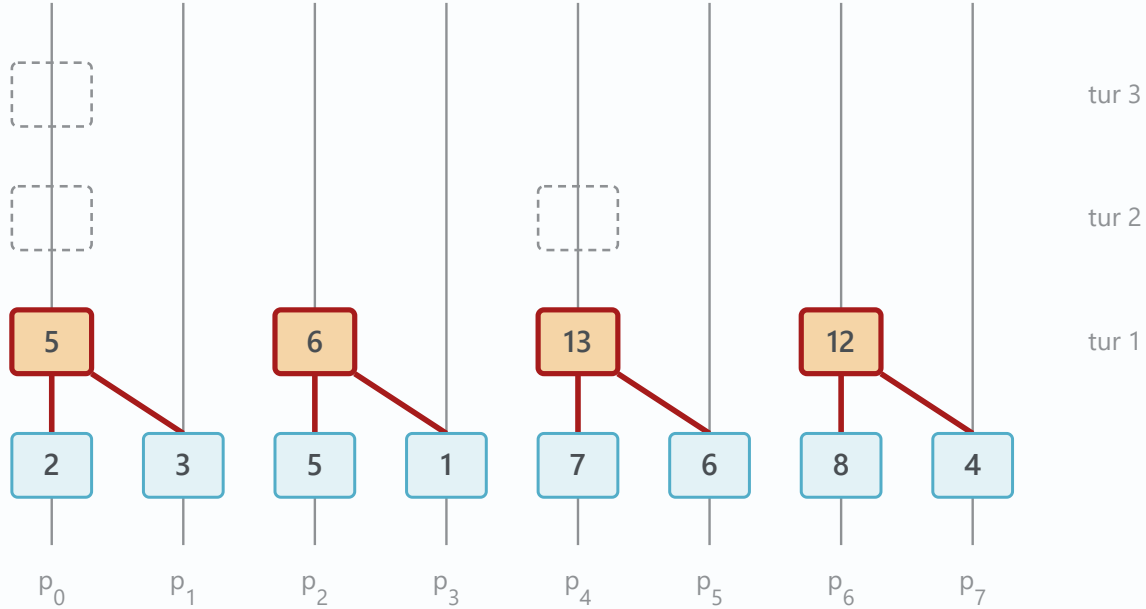
Örnek dizi: 2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4 $\rightarrow$ toplam 36. 8 işlemci $p_0 \dots p_7$ birer sayı tutar.

PRAM Toplama Adım Adım

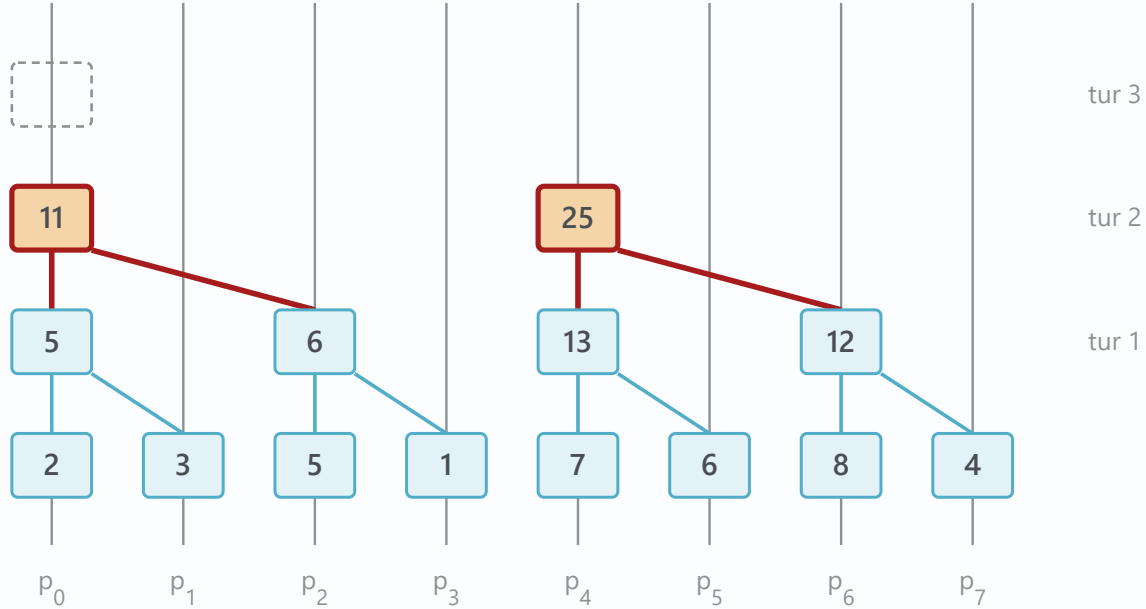
Başlangıç: 8 sayı 8 işlemciye ($p_0 \dots p_7$) birer birer dağıtılır. Kesikli kutular, sonraki turlarda yazılacak hücrelerdir.

PRAM Toplama Adım Adım

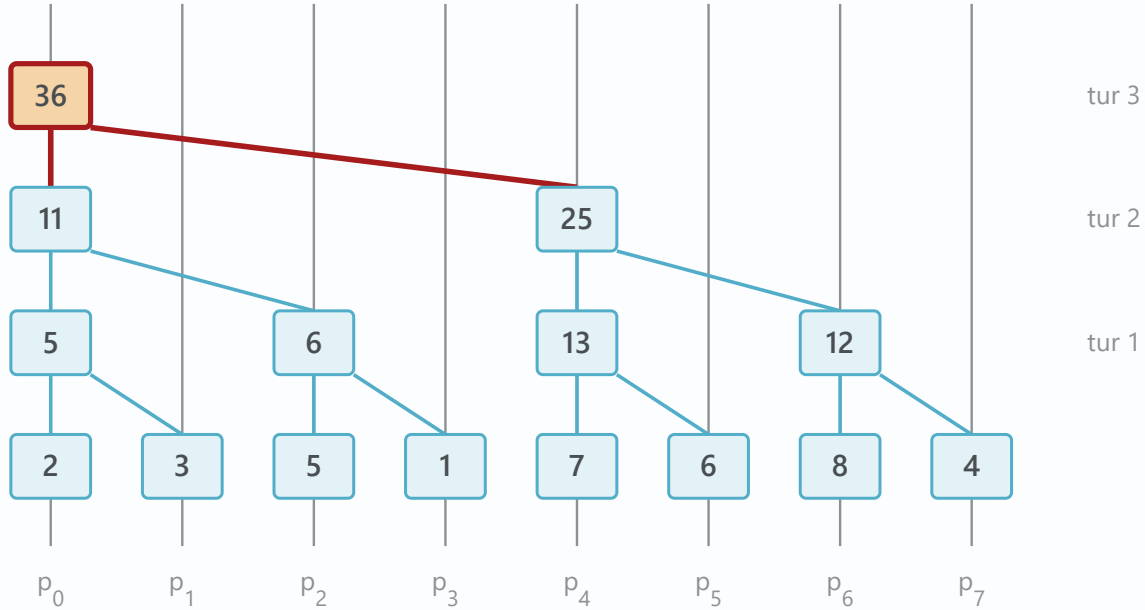
Tur 1: 4 işlemci *aynı anda* komşu çiftleri toplar: $2+3=5$, $5+1=6$, $7+6=13$, $8+4=12$.

PRAM Toplama Adım Adım

Tur 2: 2 işlemci, aradaki uzaklık 2 olan kısmi toplamaları birleştirir: $5+6=11$, $13+12=25$.

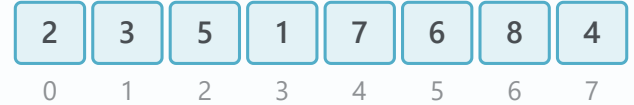
PRAM Toplama Adım Adım

Tur 3: p_0 , $11 + 25 = 36$ sonucunu bulur. 8 sayı $\log_2 8 = 3$ turda toplandı (sıralı: 7 adım).

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
▶ int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};  
▶ int n = a.length;  
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {  
4   // aynı turdaki tüm i'ler paralel  
5   for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *  
      adim)  
6     a[i] = a[i] + a[i + adim];  
7 } // tur sonu: senkronizasyon  
8 // toplam a[0]'da
```


Dizi oluşturulur; **n = 8**. Her hücreyi bir işlemci tutar.

Adım 1 / 12

DEĞİŞKENLER

n = 8

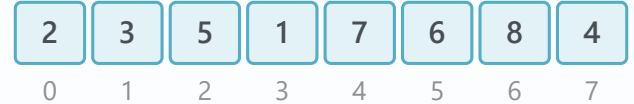
adim = -

i = -

a = [2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4]

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
▶ for (int adım = 1; adım < n; adım *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adım < n; i += 2 *
        adım)
6         a[i] = a[i] + a[i + adım];
7 } // tur sonu: senkronizasyon
8 // toplam a[0]'da
```


Yeni tur: `adım = 1`. Bu turda 4 toplama **paralel** yapılır.

Adım 2 / 12

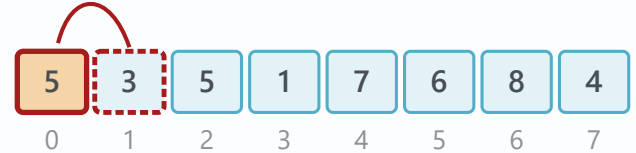
DEĞİŞKENLER

`n = 8` `adım = 1` `i = -`

`a = [2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4]`

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8 } // tur sonu: senkronizasyon
9 // toplam a[0]'da
```


$a[0] = a[0] + a[1] = 2 + 3 = 5.$

Adım 3 / 12

DEĞİŞKENLER

n = 8

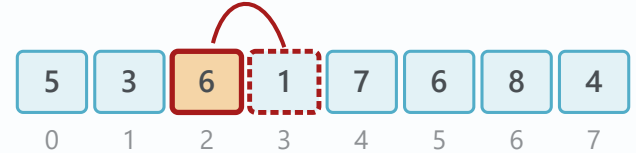
adim = 1

i = 0

a = [5, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4]

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8 } // tur sonu: senkronizasyon
9 // toplam a[0]'da
```


$a[2] = a[2] + a[3] = 5 + 1 = 6.$

Adım 4 / 12

DEĞİŞKENLER

n = 8

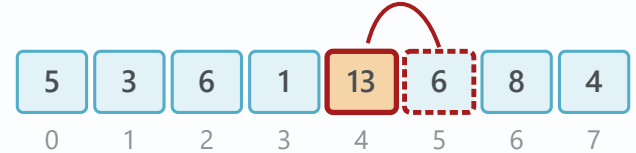
adim = 1

i = 2

a = [5, 3, 6, 1, 7, 6, 8, 4]

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8 } // tur sonu: senkronizasyon
9 // toplam a[0]'da
```


$a[4] = a[4] + a[5] = 7 + 6 = 13.$

Adım 5 / 12

DEĞİŞKENLER

$n = 8$

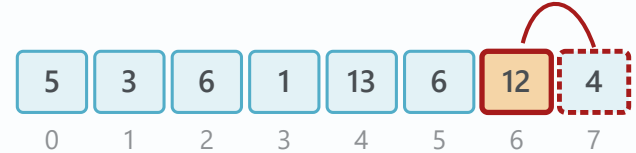
$adim = 1$

$i = 4$

$a = [5, 3, 6, 1, 13, 6, 8, 4]$

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8 } // tur sonu: senkronizasyon
9 // toplam a[0]'da
```


$a[6] = a[6] + a[7] = 8 + 4 = 12.$

Adım 6 / 12

DEĞİŞKENLER

$n = 8$

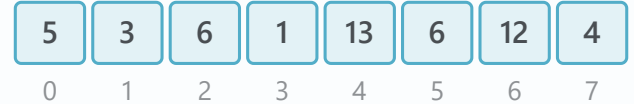
$adim = 1$

$i = 6$

$a = [5, 3, 6, 1, 13, 6, 12, 4]$

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
▶ for (int adım = 1; adım < n; adım *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adım < n; i += 2 *
        adım)
6         a[i] = a[i] + a[i + adım];
7 } // tur sonu: senkronizasyon
8 // toplam a[0]'da
```


Yeni tur: `adım = 2`. Bu turda 2 toplama **paralel** yapılır.

Adım 7 / 12

DEĞİŞKENLER

`n = 8`

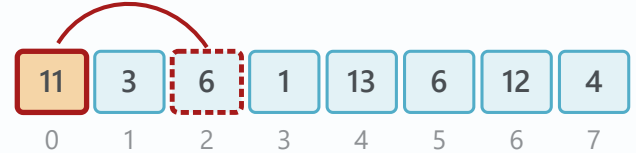
`adım = 2`

`i = -`

`a = [5, 3, 6, 1, 13, 6, 12, 4]`

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};  
2 int n = a.length;  
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {  
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel  
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *  
6         adim)  
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];  
8 } // tur sonu: senkronizasyon  
9 // toplam a[0]'da
```


$a[0] = a[0] + a[2] = 5 + 6 = 11.$

Adım 8 / 12

DEĞİŞKENLER

$n = 8$

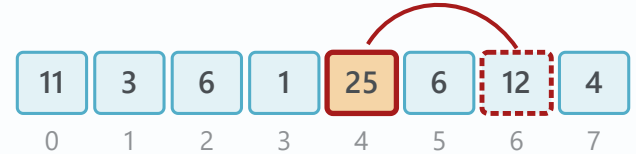
$adim = 2$

$i = 0$

$a = [11, 3, 6, 1, 13, 6, 12, 4]$

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8     // toplam a[0]'da
```


$a[4] = a[4] + a[6] = 13 + 12 = 25.$

Adım 9 / 12

DEĞİŞKENLER

$n = 8$

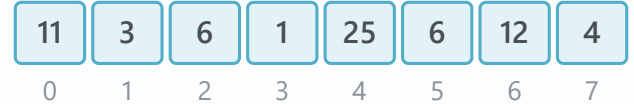
$adim = 2$

$i = 4$

$a = [11, 3, 6, 1, 25, 6, 12, 4]$

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
▶ for (int adım = 1; adım < n; adım *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adım < n; i += 2 *
        adım)
6         a[i] = a[i] + a[i + adım];
7 } // tur sonu: senkronizasyon
8 // toplam a[0]'da
```


Yeni tur: `adım = 4`. Bu turda 1 toplama **paralel** yapılır.

Adım 10 / 12

DEĞİŞKENLER

`n = 8`

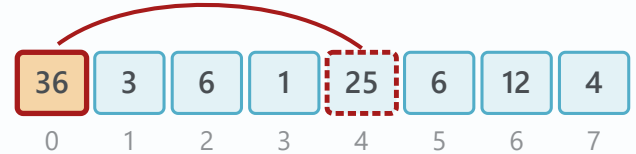
`adım = 4`

`i = -`

`a = [11, 3, 6, 1, 25, 6, 12, 4]`

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
8 } // tur sonu: senkronizasyon
9 // toplam a[0]'da
```


$a[0] = a[0] + a[4] = 11 + 25 = 36.$

Adım 11 / 12

DEĞİŞKENLER

$n = 8$

$adim = 4$

$i = 0$

$a = [36, 3, 6, 1, 25, 6, 12, 4]$

Ağaç Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 int[] a = {2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4};
2 int n = a.length;
3 for (int adim = 1; adim < n; adim *= 2) {
4     // aynı turdaki tüm i'ler paralel
5     for (int i = 0; i + adim < n; i += 2 *
6         adim)
7         a[i] = a[i] + a[i + adim];
7 } // tur sonu: senkronizasyon
▶ // toplam a[0]'da
```

36	3	6	1	25	6	12	4
0	1	2	3	4	5	6	7

`adim = 8` → döngü biter. Toplam `a[0] = 36` ; 3 tur, 7 toplama.

Adım 12 / 12

DEĞİŞKENLER

`n = 8`

`adim = 8`

`i = -`

`a = [36, 3, 6, 1, 25, 6, 12, 4]`

PRAM Toplama: Analiz

Ölçüt	n işlemci ($n/2$ yeterli)	$p = n / \log_2 n$ işlemci
Süre T_p	$\log_2 n$	$O(\log n)$
İş W	$n - 1$	$n - 1$
Maliyet $p \cdot T_p$	$\Theta(n \log n)$	$\Theta(n)$
Maliyet-optimal mi?	hayır	evet

- Turlar ilerledikçe çalışan işlemci sayısı yarıya iner (4, 2, 1): çoğu işlemci boşta bekler, maliyet yüksektir.
- Çözüm: her işlemci önce kendi $\log_2 n$ 'lik bloğunu **sıralı** toplar ($O(\log n)$), sonra $n / \log_2 n$ kısmi toplam ağaçla birleştirilir ($O(\log n)$).
- EREW yeterlidir: bir turda her hücreyi tek işlemci okur/yazar. Her tur sonunda bir **senkronizasyon** (bariyer) gerekir.

Paralel Önek Toplamı

- **Önek toplamı** (prefix sum, scan): $y_i = x_0 + x_1 + \dots + x_i$.
- Sıralı: $y_i = y_{i-1} + x_i$, $O(n)$ ama tamamen zincirleme.
- **Hillis–Steele**: $d = 1, 2, 4, \dots$ için her $i \geq d$ paralel olarak $x[i] += x[i - d]$.
- $D = \lceil \log_2 n \rceil$ tur, $W = O(n \log n) \rightarrow$ iş-verimli değil.
- **Blelloch** algoritması (yukarı/aşağı süpürme) $W = O(n)$, $D = O(\log n)$.
- Kullanım: paralel sıralama, sıkıştırma (filter), Java'da `Arrays.parallelPrefix`.

Toplamadaki ağaç yalnızca son hücreyi (toplamı) verir; önek toplamında **her** hücre kendi önekini öğrenmelidir.

Hillis–Steele Önek Toplamı Adım Adım

başlangıç

2

3

5

1

7

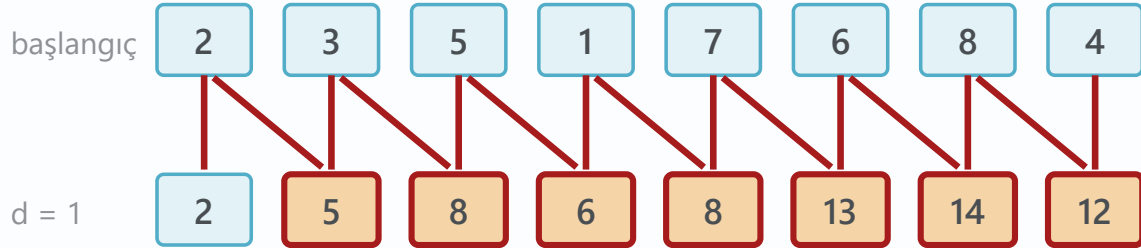
6

8

4

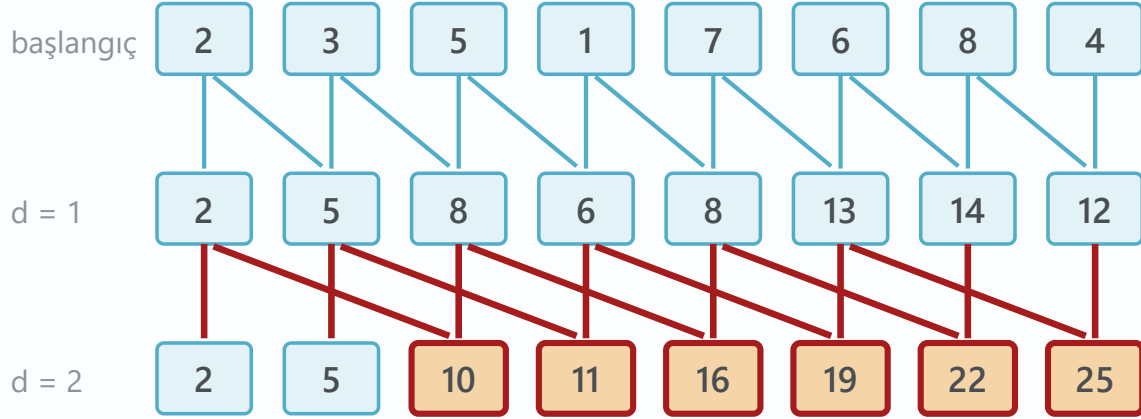
Girdi: 2 3 5 1 7 6 8 4. Amaç: her i için $x_0 + \dots + x_i$ (kapsayıcı önek toplamı).

Hillis–Steele Önek Toplamı Adım Adım

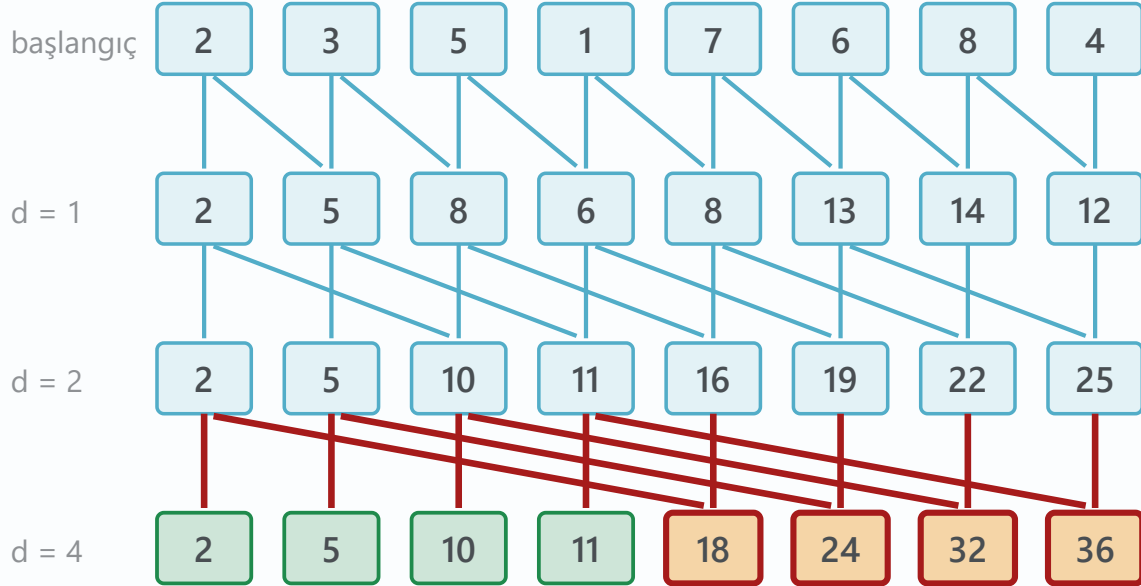
d = 1: $i \geq 1$ olan her işlemci kendi değerine solundakini ekler (7 toplama, aynı anda).

Hillis–Steele Önek Toplamı Adım Adım

d = 2: $i \geq 2$ için 2 soldakini ekler. Artık her hücre 4 ögelik pencerenin toplamıdır.

Hillis–Steele Önek Toplamı Adım Adım

d = 4: sonuç 2 5 10 11 18 24 32 36. $\log_2 8 = 3$ turda bitti; ama toplam $7+6+4 = 17$ toplama yapıldı.

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
► // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12  }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```

0	1	2	3	4	5	6	7
2	3	5	1	7	6	8	4

girdi

Girdi 2 3 5 1 7 6 8 4 ($n = 8$). Dizi, örtük bir ikili ağaç gibi kullanılacak: önce yukarı (indirgeme), sonra aşağı.

Adım 1 / 9

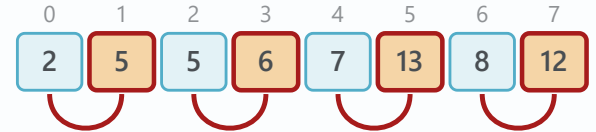
DEĞİŞKENLER

d = -

x = [2, 3, 5, 1, 7, 6, 8, 4]

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
▶ for (int d = 1; d < n; d *= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
▶     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12  }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


yukarı süpürme, $d = 1$

$d = 1$: $x[1] += x[0]$, $x[3] += x[2]$, $x[5] += x[4]$, $x[7] += x[6]$ (aynı turda paralel, 4 toplama).

Adım 2 / 9

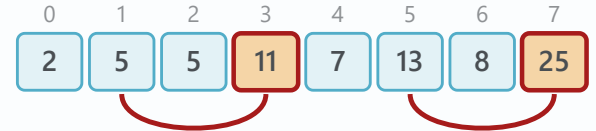
DEĞİŞKENLER

$d = 1$

$x = [2, 5, 5, 6, 7, 13, 8, 12]$

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
▶ for (int d = 1; d < n; d *= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
▶     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12  }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


yukarı süpürme, $d = 2$

$d = 2$: $x[3] += x[1]$, $x[7] += x[5]$ (aynı turda paralel, 2 toplama).

Adım 3 / 9

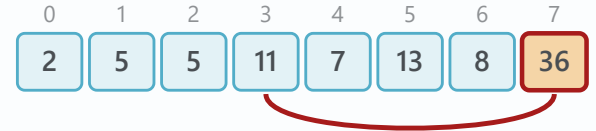
DEĞİŞKENLER

$d = 2$

$x = [2, 5, 5, 11, 7, 13, 8, 25]$

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
▶ for (int d = 1; d < n; d *= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
▶     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12  }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


yukarı süpürme, $d = 4$

$d = 4$: $x[7] += x[3]$ (aynı turda paralel, 1 toplama). Kök $x[7] = 36$: toplam.

Adım 4 / 9

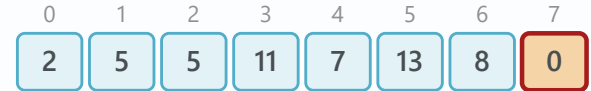
DEĞİŞKENLER

$d = 4$

$x = [2, 5, 5, 11, 7, 13, 8, 36]$

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 ▶ x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12  }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


kök sıfırlandı

Toplam 36 köktedir. Kök 0 yapılı: aşağı süpürmede her düğüm "solundakilerin toplamını" taşıyacak.

Adım 5 / 9

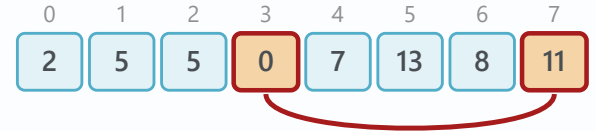
DEĞİŞKENLER

toplam = 36

x = [2, 5, 5, 11, 7, 13, 8, 0]

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
▶ for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
▶     int t = x[i - d];
▶     x[i - d] = x[i];
▶     x[i] += t;
12 }
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


aşağı süpürme, $d = 4$

$d = 4$: her $(i - d, i)$ çiftinde sol çocuk ebeveynin değerini alır, sağ çocuk ebeveyn + eski sol değerini alır.

Adım 6 / 9

DEĞİŞKENLER

$d = 4$

$x = [2, 5, 5, 0, 7, 13, 8, 11]$

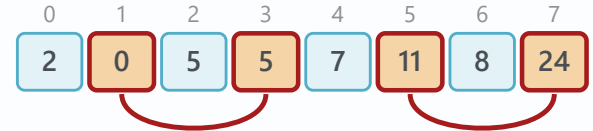
Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
```

```
▶ for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
▶     int t = x[i - d];
▶     x[i - d] = x[i];
▶     x[i] += t;
```

```
12 }
```

```
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


aşağı süpürme, $d = 2$

$d = 2$: her $(i - d, i)$ çiftinde sol çocuk ebeveynin değerini alır, sağ çocuk ebeveyn + eski sol değerini alır.

Adım 7 / 9

DEĞİŞKENLER

$d = 2$

$x = [2, 0, 5, 5, 7, 11, 8, 24]$

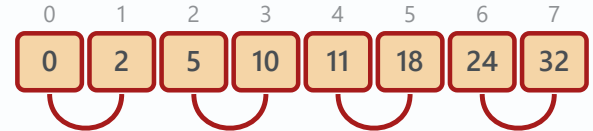
Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
```

```
▶ for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
▶   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
▶     int t = x[i - d];
▶     x[i - d] = x[i];
▶     x[i] += t;
```

```
12 }
```

```
13 // x: dışlayıcı önek toplamları
```


aşağı süpürme, d = 1

d = 1: son tur; 4 çift aynı anda güncellenir.

Adım 8 / 9

DEĞİŞKENLER

d = 1

x = [0, 2, 5, 10, 11, 18, 24, 32]

Blelloch Önek Toplamı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // yukarı süpürme; x = 2 3 5 1 7 6 8 4
2 for (int d = 1; d < n; d *= 2)
3   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d)
4     x[i] += x[i - d];
5 x[n - 1] = 0;
6 // aşağı süpürme (iç döngüler paralel)
7 for (int d = n / 2; d >= 1; d /= 2)
8   for (int i = 2*d - 1; i < n; i += 2*d) {
9     int t = x[i - d];
10    x[i - d] = x[i];
11    x[i] += t;
12 }
```

► // x: dışlayıcı önek toplamları

0	1	2	3	4	5	6	7
0	2	5	10	11	18	24	32

sonuç (dışlayıcı önek)

Sonuç 0 2 5 10 11 18 24 32: dışlayıcı önek toplamı. $2 \cdot (n - 1) = 14$ işlem, iş $O(n)$, derinlik $2 \log_2 n = 6$ tur.

Adım 9 / 9

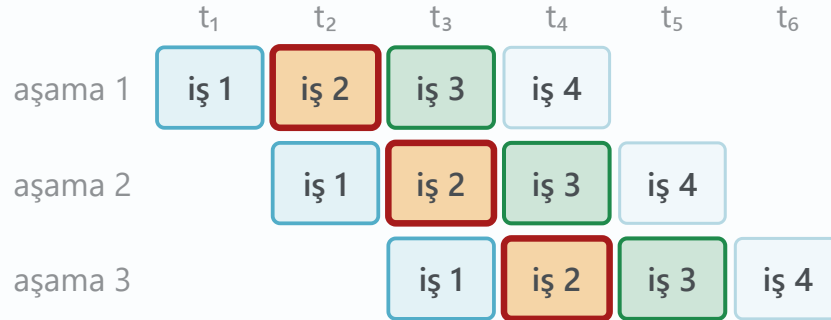
DEĞİŞKENLER

x = [0, 2, 5, 10, 11, 18, 24, 32]

BORU HATTI

Boru Hattı Fikri

- **Boru hattı** (pipeline): iş, ardışık **aşamalara** bölünür; her aşama bir işlemcidir.
- Fabrika montaj hattı gibi: bir iş 2. aşamaya geçerken 1. aşama bir sonraki işe başlar.
- Tek bir işin süresi kısalmaz; ama **birim zamanda biten iş** (throughput) artar.
- k aşama, m iş: sıralı $k \cdot m$ adım; boru hattıyla **$k + m - 1$** adım.
- Başta hat dolarken ve sonda boşalırken bazı aşamalar boştur.

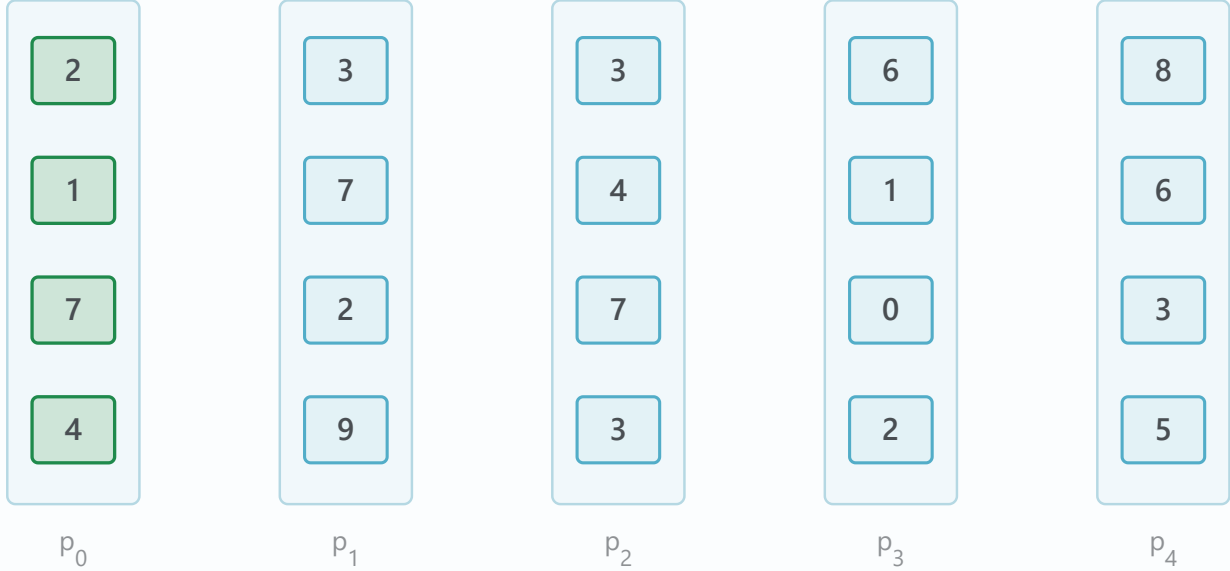

3 aşama, 4 iş: $3 \cdot 4 = 12$ yerine $3 + 4 - 1 = 6$ adım.

Boru Hattı Problemi

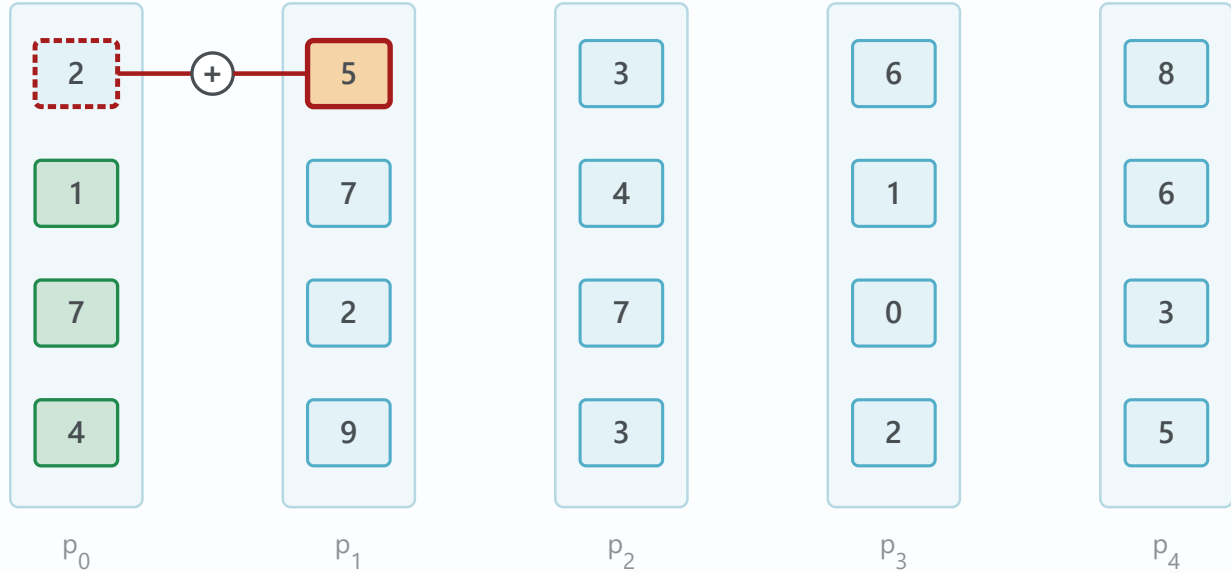
- 5 işlemci $p_0 \dots p_4$ doğrusal bir zincir oluşturur; her işlemci yalnızca **sağ komşusuna** ileti gönderebilir.
- Her p_j , 4 değerlik bir sütun tutar (satır 0 ... 3).
- Amaç: her satır r için p_j 'deki değer, $p_0 \dots p_j$ 'nin o satırdaki değerlerinin **toplamı** olsun (satır bazında örnek toplamı). Böylece p_4 her satırın toplamını tutar.
- Bir adımda her işlemci **bir** değer gönderir; alıcı onu kendi değerine ekler.
- Saf yöntem: satır 0'ı zincir boyunca taşı (4 adım), sonra satır 1'i... $\rightarrow 4 \cdot 4 =$ **16 adım**.
- Boru hattı: p_j , satır r 'yi **$t = r + j$** anında gönderir; satırlar zincirde arka arkaya akar.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

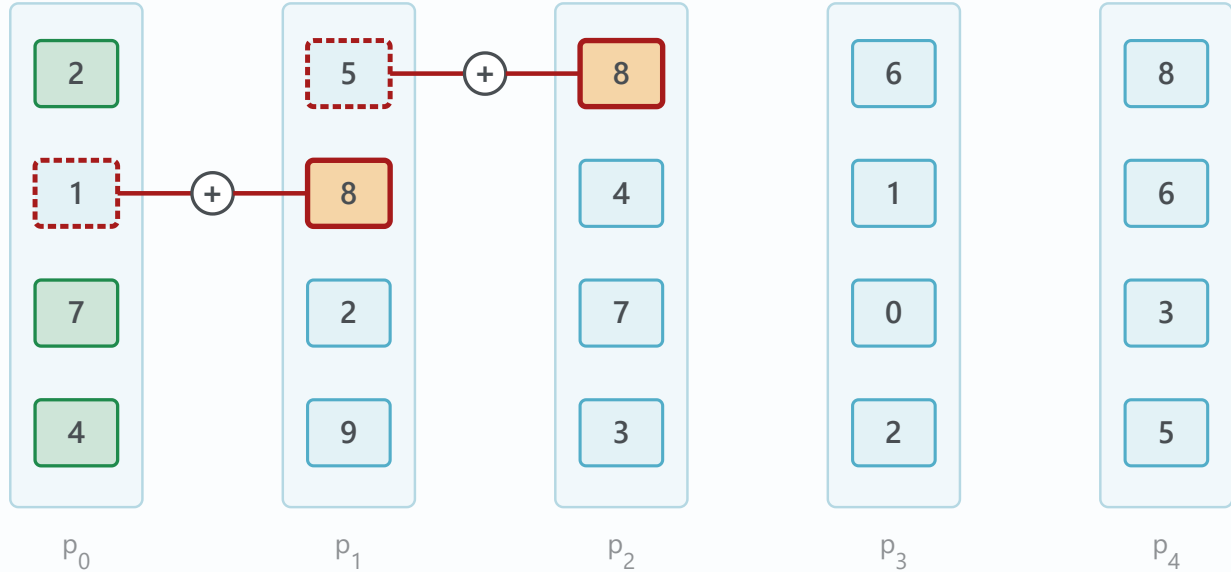
Her p_j 4 satırlık bir sütun tutar. Hedef: her satırda $p_j, p_0 \dots p_j$ değerlerinin toplamını tutsun. p_0 'ın değerleri zaten sonuçtur.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

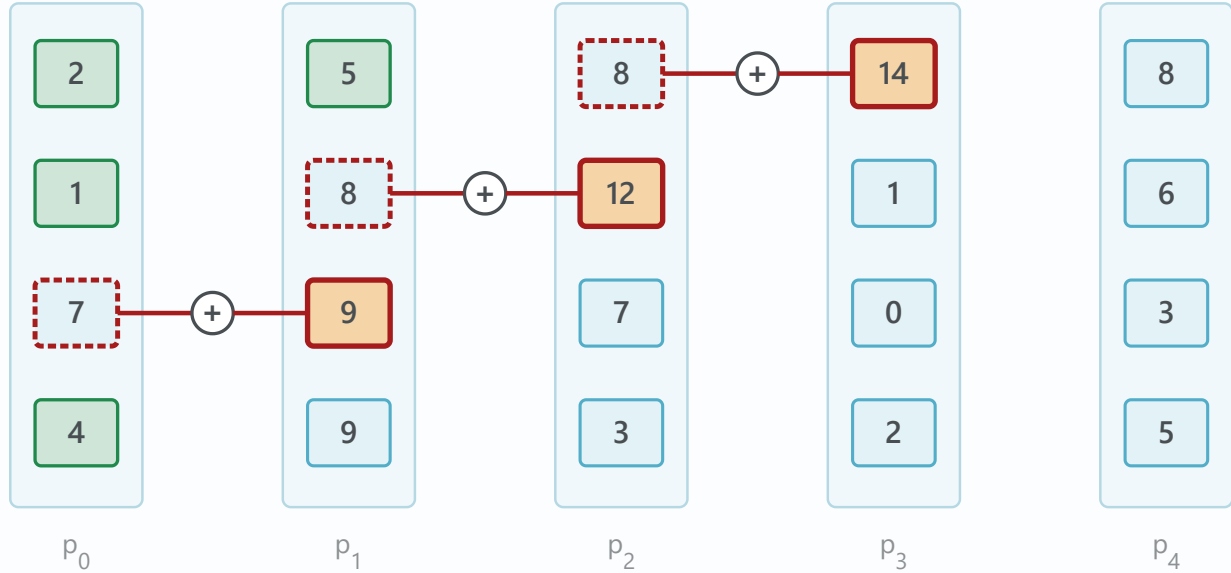
Adım 1: $p_0 \rightarrow p_1$ satır 0: $2+3=5$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

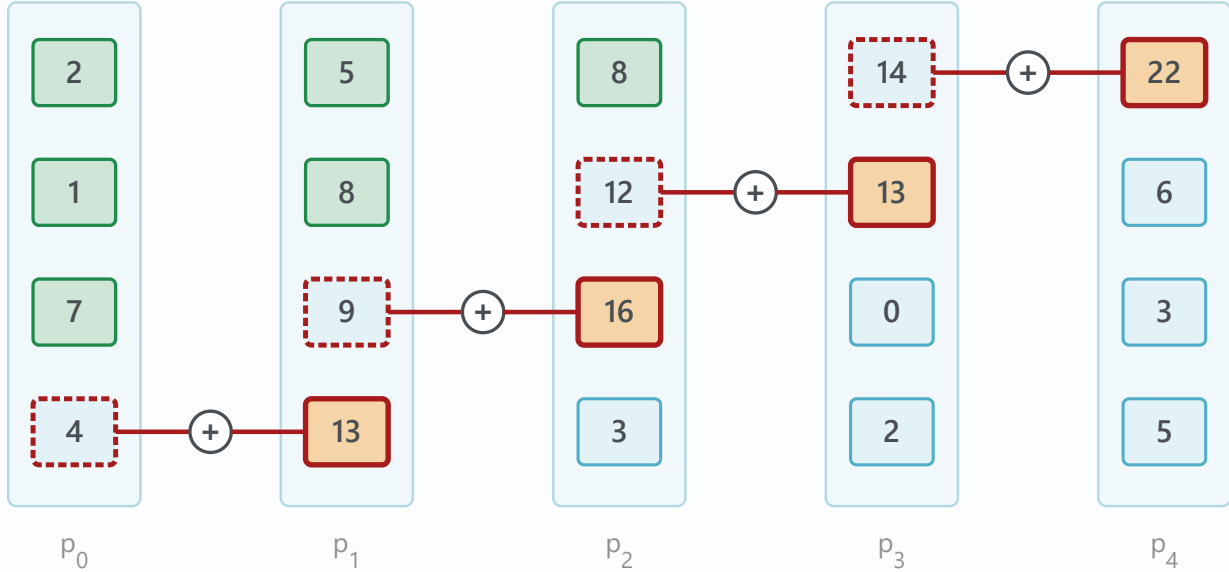
Adım 2: $p_0 \rightarrow p_1$ satır 1: $1 + 7 = 8$, $p_1 \rightarrow p_2$ satır 0: $5 + 3 = 8$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

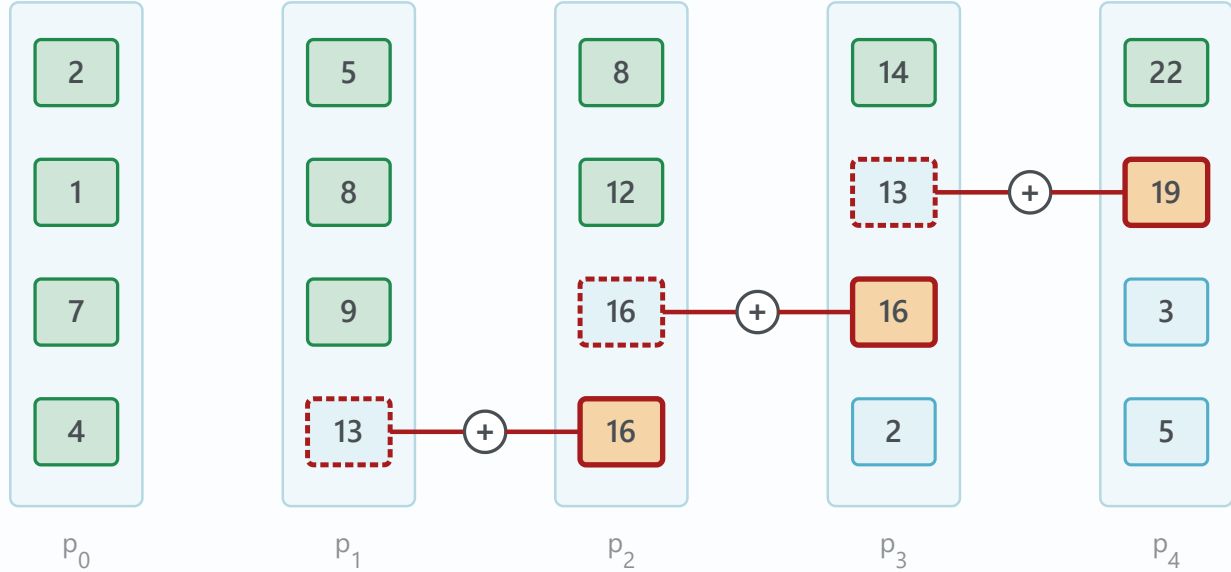
Adım 3: $p_0 \rightarrow p_1$ satır 2: $7+2=9$, $p_1 \rightarrow p_2$ satır 1: $8+4=12$, $p_2 \rightarrow p_3$ satır 0: $8+6=14$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

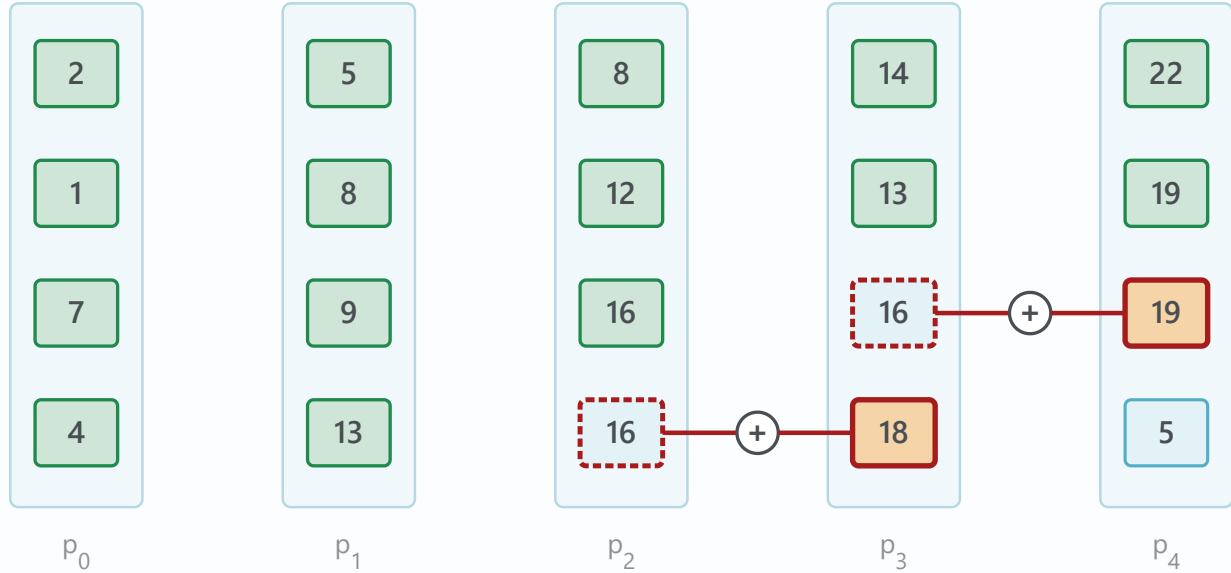
Adım 4: $p_0 \rightarrow p_1$ satır 3: $4+9=13$, $p_1 \rightarrow p_2$ satır 2: $9+7=16$, $p_2 \rightarrow p_3$ satır 1: $12+1=13$, $p_3 \rightarrow p_4$ satır 0: $14+8=22$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

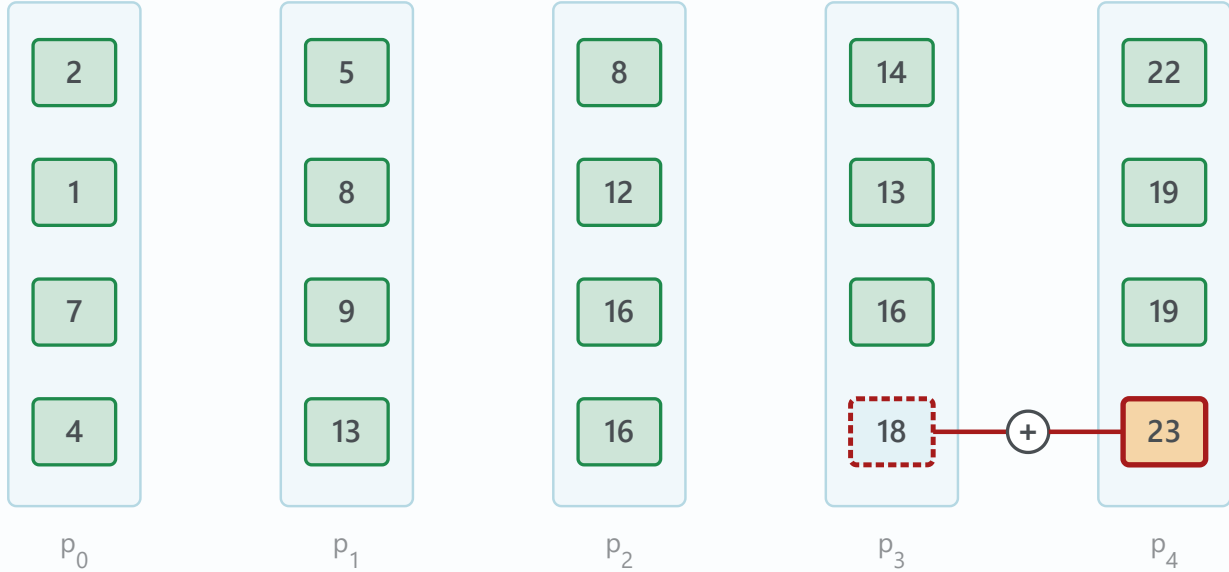
Adım 5: $p_1 \rightarrow p_2$ satır 3: $13+3=16$, $p_2 \rightarrow p_3$ satır 2: $16+0=16$, $p_3 \rightarrow p_4$ satır 1: $13+6=19$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

Adım 6: $p_2 \rightarrow p_3$ satır 3: $16+2=18$, $p_3 \rightarrow p_4$ satır 2: $16+3=19$.

Boru Hattı Adım Adım: 5 İşlemci, 4 Satır

Adım 7: $p_3 \rightarrow p_4$ satır 3: $18+5=23$. Bitti: **7 adım**; p_4 satır toplamalarını (22 19 19 23) tutar.

Boru Hattı: Analiz

adım	$p_0 \rightarrow p_1$	$p_1 \rightarrow p_2$	$p_2 \rightarrow p_3$	$p_3 \rightarrow p_4$
1	satır 0	—	—	—
2	satır 1	satır 0	—	—
3	satır 2	satır 1	satır 0	—
4	satır 3	satır 2	satır 1	satır 0
5	—	satır 3	satır 2	satır 1
6	—	—	satır 3	satır 2
7	—	—	—	satır 3

```
for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)
    // tüm j'ler aynı anda
    for (int j = 0; j < p - 1; j++) {
        int r = t - j;
        if (r >= 0 && r < m)
            x[j + 1][r] += x[j][r];
    }
```

- Adım sayısı: $m + p - 2 = 4 + 5 - 2 = 7$ (saf: $m(p - 1) = 16$).
- Verimlilik: $m(p - 1)$ toplama / $((p - 1)(m + p - 2)) = m / (m + p - 2) = 4/7 \approx \%57$.
- $m \gg p$ iken verimlilik $\rightarrow 1$.

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
► for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2  // tüm j'ler aynı anda  
3  for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
4      int r = t - j;  
5      if (r >= 0 && r < m)  
6          x[j + 1][r] += x[j][r];  
7  }
```

	p_0	p_1	p_2	p_3	p_4
0	2	3	3	6	8
1	1	7	4	1	6
2	7	2	7	0	3
3	4	9	3	2	5

$p = 5$ işlemci, $m = 4$ satır. Her sütun bir işlemcinin değerleri; satır r , p_j 'ye $t = r + j$ anında ulaşır.

Adım 1 / 9

DEĞİŞKENLER

t = -

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2   // tüm j'ler aynı anda  
▶   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
▶     int r = t - j;  
▶     if (r >= 0 && r < m)  
▶       x[j + 1][r] += x[j][r];  
7   }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	3	6	8
1	1	7	4	1	6
2	7	2	7	0	3
3	4	9	3	2	5

t = 0: p₀→p₁ satır 0: 2 + 3 = 5.

Adım 2 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 0

p₄ = [8, 6, 3, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2   // tüm j'ler aynı anda  
▶   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
▶     int r = t - j;  
▶     if (r >= 0 && r < m)  
▶       x[j + 1][r] += x[j][r];  
7   }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	6	8
1	1	8	4	1	6
2	7	2	7	0	3
3	4	9	3	2	5

t = 1: p₀→p₁ satır 1: 1 + 7 = 8; p₁→p₂ satır 0: 5 + 3 = 8.

Adım 3 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 1

p₄ = [8, 6, 3, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2   // tüm j'ler aynı anda  
▶   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
▶     int r = t - j;  
▶     if (r >= 0 && r < m)  
▶       x[j + 1][r] += x[j][r];  
7   }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	8
1	1	8	12	1	6
2	7	9	7	0	3
3	4	9	3	2	5

t = 2: p₀→p₁ satır 2: 7 + 2 = 9; p₁→p₂ satır 1: 8 + 4 = 12; p₂→p₃ satır 0: 8 + 6 = 14.

Adım 4 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 2

p₄ = [8, 6, 3, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```

1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)
2   // tüm j'ler aynı anda
▶   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {
▶     int r = t - j;
▶     if (r >= 0 && r < m)
▶       x[j + 1][r] += x[j][r];
7   }

```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	22
1	1	8	12	13	6
2	7	9	16	0	3
3	4	13	3	2	5

t = 3: p₀→p₁ satır 3: 4 + 9 = 13; p₁→p₂ satır 2: 9 + 7 = 16; p₂→p₃ satır 1: 12 + 1 = 13; p₃→p₄ satır 0: 14 + 8 = 22. Hat dolu: 4 bağlantı birden çalışıyor.

Adım 5 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 3

p₄ = [22, 6, 3, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2   // tüm j'ler aynı anda  
▶   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
▶     int r = t - j;  
▶     if (r >= 0 && r < m)  
▶       x[j + 1][r] += x[j][r];  
7   }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	22
1	1	8	12	13	19
2	7	9	16	16	3
3	4	13	16	2	5

t = 4: p₁→p₂ satır 3: 13 + 3 = 16; p₂→p₃ satır 2: 16 + 0 = 16; p₃→p₄ satır 1: 13 + 6 = 19.

Adım 6 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 4

p₄ = [22, 19, 3, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```

1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)
2   // tüm j'ler aynı anda
3   for (int j = 0; j < p - 1; j++) {
4     int r = t - j;
5     if (r >= 0 && r < m)
6       x[j + 1][r] += x[j][r];
7   }

```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	22
1	1	8	12	13	19
2	7	9	16	16	19
3	4	13	16	18	5

t = 5: p₂→p₃ satır 3: 16 + 2 = 18; p₃→p₄ satır 2: 16 + 3 = 19.

Adım 7 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 5

p₄ = [22, 19, 19, 5]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
1 for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)
2   // tüm j'ler aynı anda
3   ▶ for (int j = 0; j < p - 1; j++) {
4     ▶ int r = t - j;
5     ▶ if (r >= 0 && r < m)
6       ▶ x[j + 1][r] += x[j][r];
7   }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	22
1	1	8	12	13	19
2	7	9	16	16	19
3	4	13	16	18	23

t = 6: p₃→p₄ satır 3: 18 + 5 = 23.

Adım 8 / 9

DEĞİŞKENLER

t = 6

p₄ = [22, 19, 19, 23]

Boru Hattı: Kodu Adım Adım İzle

```
► for (int t = 0; t < m + p - 2; t++)  
2 // tüm j'ler aynı anda  
3 for (int j = 0; j < p - 1; j++) {  
4     int r = t - j;  
5     if (r >= 0 && r < m)  
6         x[j + 1][r] += x[j][r];  
7 }
```

	p ₀	p ₁	p ₂	p ₃	p ₄
0	2	5	8	14	22
1	1	8	12	13	19
2	7	9	16	16	19
3	4	13	16	18	23

$m + p - 2 = 7$ adımda bitti; p_4 satır toplamalarını tutar:
22 19 19 23. Saf yöntem 16 adım sürerdi.

Adım 9 / 9

DEĞİŞKENLER

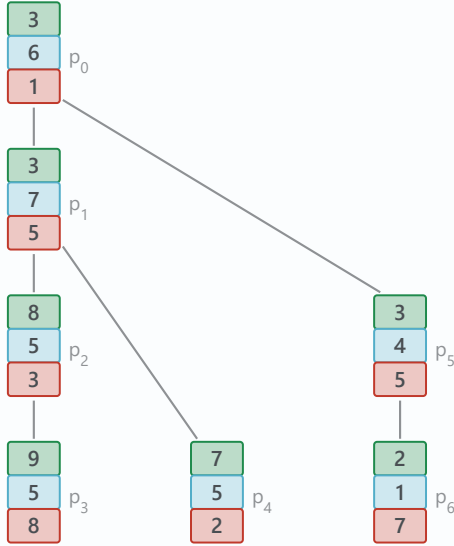
t = 7 (bitti)

p₄ = [22, 19, 19, 23]

Ağaçta İndirgeme

- İşlemciler bir **ağaç** biçiminde bağlıdır; her düğüm değerini **ebeveynine** gönderir, ebeveyn kendi değerine ekler. Sonuç kökte toplanır.
- Ağacın derinliği h ise tek bir değer indirgenmesi h tur sürer (örneğimizde $h = 3$).
- Şimdi her işlemcide tek sayı değil, **k bileşenli bir vektör** var (örnekte $k = 3$: yeşil, mavi, kırmızı). Her bileşen ayrı ayrı toplanacak.
- Saf yöntem: bileşenleri sırayla indirge $\rightarrow k \cdot h = 9$ tur.
- **Boru hatlı ağaç** (pipelined tree): bir bileşen yukarı çıkarken bir sonraki bileşen yapraklardan yola çıkar.
- Kural: bir düğüm bir turda **en fazla bir ileti alabilir** (aynı anda bir ileti da gönderebilir).

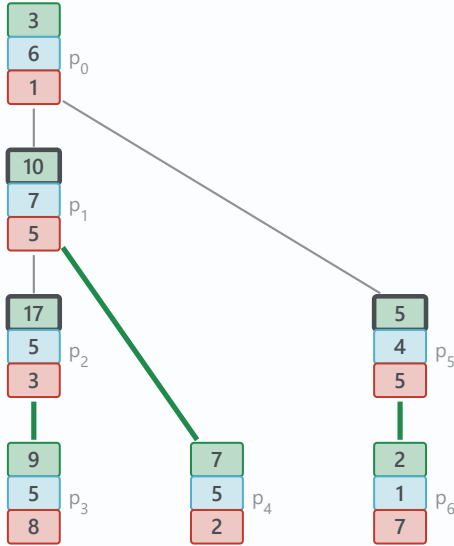
Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

7 işlemcinin her biri 3 değerlik bir vektör tutar (yeşil, mavi, kırmızı). Hedef: üç bileşenin toplamı kökte (p_0) toplansın. Değerler alttan köke doğru akar.

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
(1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
(2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
(3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

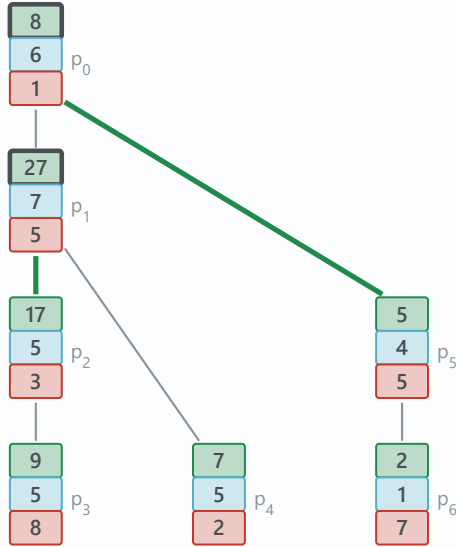

Tur 1: yeşil $p_3 \rightarrow p_2$: $9+8=17$, $p_4 \rightarrow p_1$: $7+3=10$, $p_6 \rightarrow p_5$:
 $2+3=5$.

Adım 2 / 8

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
(1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
(2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
(3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

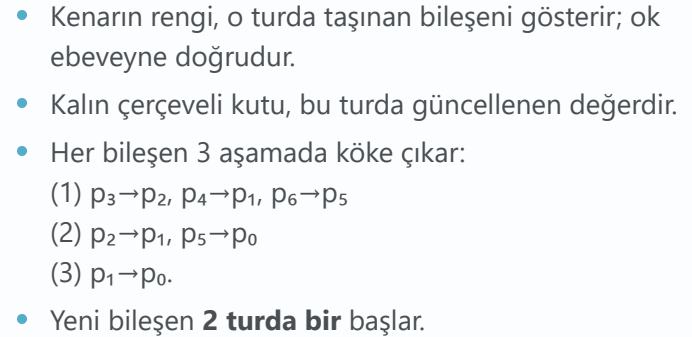
Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

Tur 2: yeşil $p_2 \rightarrow p_1$: $17 + 10 = 27$, $p_5 \rightarrow p_0$: $5 + 3 = 8$.

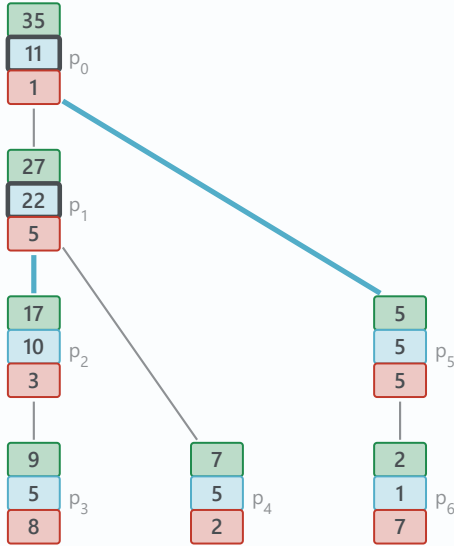
Adım 3 / 8

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
 - (1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
 - (2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
 - (3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Adım 4 / 8

Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

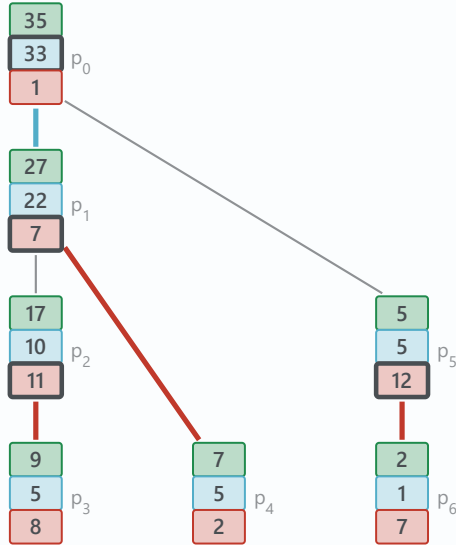

Tur 4: mavi $p_2 \rightarrow p_1$: $10 + 12 = 22$, $p_5 \rightarrow p_0$: $5 + 6 = 11$.

Adım 5 / 8

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
 - (1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
 - (2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
 - (3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

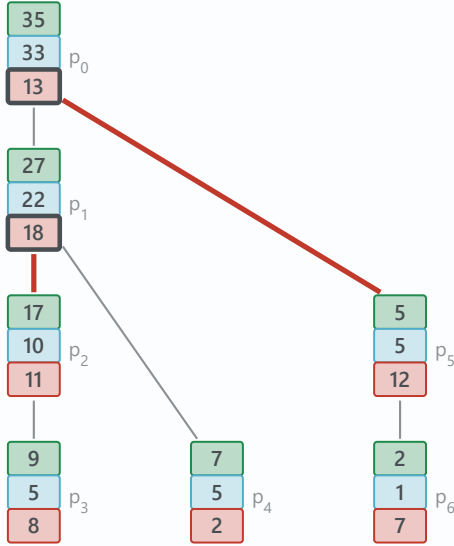

Tur 5: mavi $p_1 \rightarrow p_0$: $22+11=33$; kırmızı $p_3 \rightarrow p_2$:
 $8+3=11$, $p_4 \rightarrow p_1$: $2+5=7$, $p_6 \rightarrow p_5$: $7+5=12$.

Adım 6 / 8

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
(1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
(2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
(3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

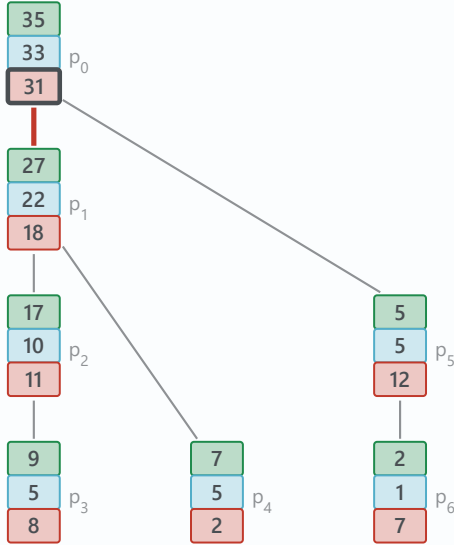

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
(1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
(2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
(3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Tur 6: kırmızı $p_2 \rightarrow p_1$: $11 + 7 = 18$, $p_5 \rightarrow p_0$: $12 + 1 = 13$.

Adım 7 / 8

Boru Hatlı Ağaç Adım Adım

- Kenarın rengi, o turda taşınan bileşeni gösterir; ok ebeveyne doğrudur.
- Kalın çerçeveli kutu, bu turda güncellenen değerdir.
- Her bileşen 3 aşamada köke çıkar:
(1) $p_3 \rightarrow p_2$, $p_4 \rightarrow p_1$, $p_6 \rightarrow p_5$
(2) $p_2 \rightarrow p_1$, $p_5 \rightarrow p_0$
(3) $p_1 \rightarrow p_0$.
- Yeni bileşen **2 turda bir** başlar.

Tur 7: kırmızı $p_1 \rightarrow p_0$: $18 + 13 = 31$. Kökte (35, 33, 31):
7 turda bitti.

Boru Hatlı Ağaç: Analiz

tur	aşama 1 $p_3 \rightarrow p_2, p_4 \rightarrow p_1, p_6 \rightarrow p_5$	aşama 2 $p_2 \rightarrow p_1, p_5 \rightarrow p_0$	aşama 3 $p_1 \rightarrow p_0$
1	yeşil	—	—
2	—	yeşil	—
3	mavi	—	yeşil
4	—	mavi	—
5	kırmızı	—	mavi
6	—	kırmızı	—
7	—	—	kırmızı

- Neden 2 turda bir? p_1 iki çocuğundan (p_4 ve p_2) ileti alır; bir turda tek ileti alabildiği için bir bileşen p_1 'i **2 tur** meşgul eder. p_0 için de aynısı.
- Toplam tur: $h + (k - 1) \cdot 2 = 3 + 2 \cdot 2 = \mathbf{7}$ (saf: $k \cdot h = 9$).
- k büyüdükçe: $2k + 1 \approx 2k$ tur; saf yöntem $3k$. Genel olarak $\text{tur} \approx h + (k - 1) \cdot (\text{en fazla çocuk sayısı})$.
- Sonuç kökte: yeşil 35, mavi 33, kırmızı 31.

Paralel Algoritma Türleri

Böl ve fethet

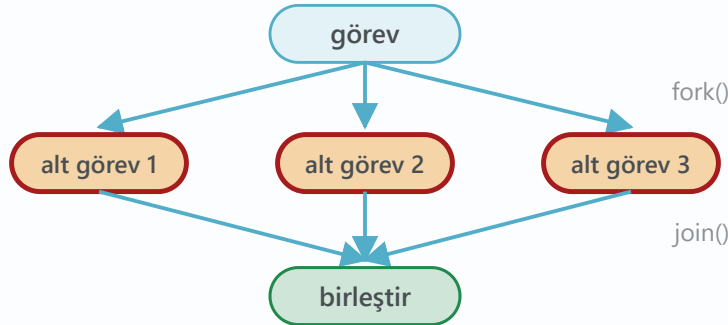
Problem bağımsız alt problemlere bölünür; alt problemler farklı çekirdeklerde aynı anda çözülür, sonuçlar birleştirilir. Paralel birleştirme sıralaması, hızlı sıralama, matris çarpımı.

MapReduce

Büyük veri dağıtık düğümlerde işlenir: **map** adımı ara anahtar-değer çiftleri üretir, **reduce** adımı bunları birleştirir. Hadoop, Spark; sayma, dizinleme, günlük analizi.

Veri paralel

Aynı hesaplama verinin farklı parçalarına aynı anda uygulanır (SIMD komutları, GPU). Bilimsel simülasyon, görüntü işleme, sayısal hesaplama.

Paralel Birleştirme Sıralaması

```
class SiralamaGorevi extends RecursiveTask<int[]> {  
    private final int[] dizi;  
    SiralamaGorevi(int[] dizi) { this.dizi = dizi; }  
  
    protected int[] compute() {  
        if (dizi.length <= 1) return dizi;  
        int orta = dizi.length / 2;  
        var sol = new SiralamaGorevi(  
            Arrays.copyOfRange(dizi, 0, orta));  
        var sag = new SiralamaGorevi(  
            Arrays.copyOfRange(dizi, orta, dizi.length));  
        sol.fork(); // paralel başlat  
        sag.fork();  
        return birlestir(sol.join(), sag.join());  
    }  
}  
// kullanım:  
int[] s = new ForkJoinPool().invoke(  
    new SiralamaGorevi(dizi));
```

- **RecursiveTask** : sonuç döndüren Fork/Join görevi.
- **fork()** : alt görevi havuza verir (asenkron).
- **join()** : alt görevin bitmesini bekler, sonucunu alır.
- **birlestir** : bilinen sıralı birleştirme, $O(n)$.
- **ForkJoinPool** iş çalma (work stealing) ile boşta kalan çekirdeğe iş verir.

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

dizi

2	3	5	1	7	6	8	4
---	---	---	---	---	---	---	---

Görev: 8 öğeli diziyi sırala. `SiralamaGorevi` kök görevdir.

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

dizi

fork (böl)

Görev diziyi ikiye böler ve iki alt görevi `fork()` ile havuza verir; iki yarı **aynı anda** işlenebilir.

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

dizi

fork (böl)

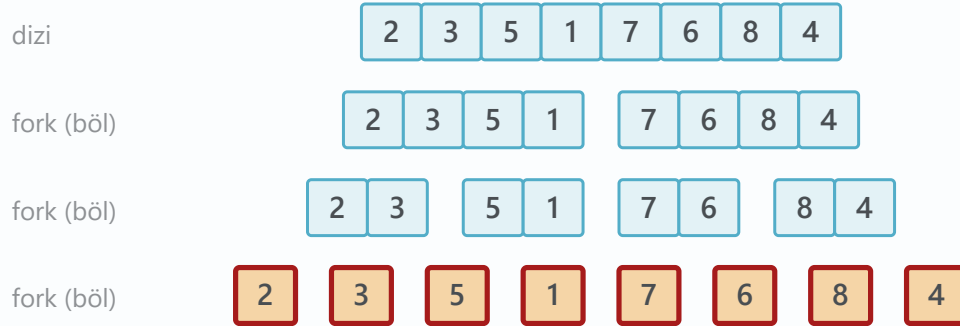

fork (böl)

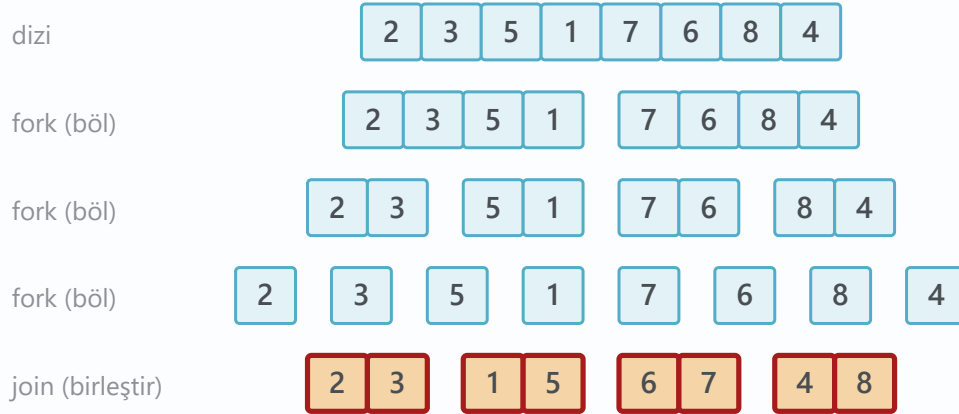
Her alt görev de böler: artık 4 görev paralel çalışabilir.

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

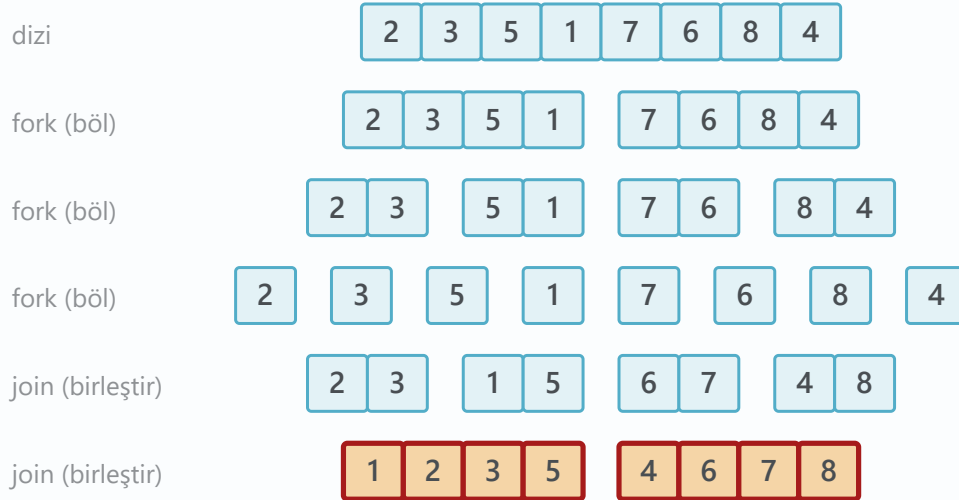
Taban durumu: 1 öğeli diziler zaten sıralıdır (8 yaprak görev).

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

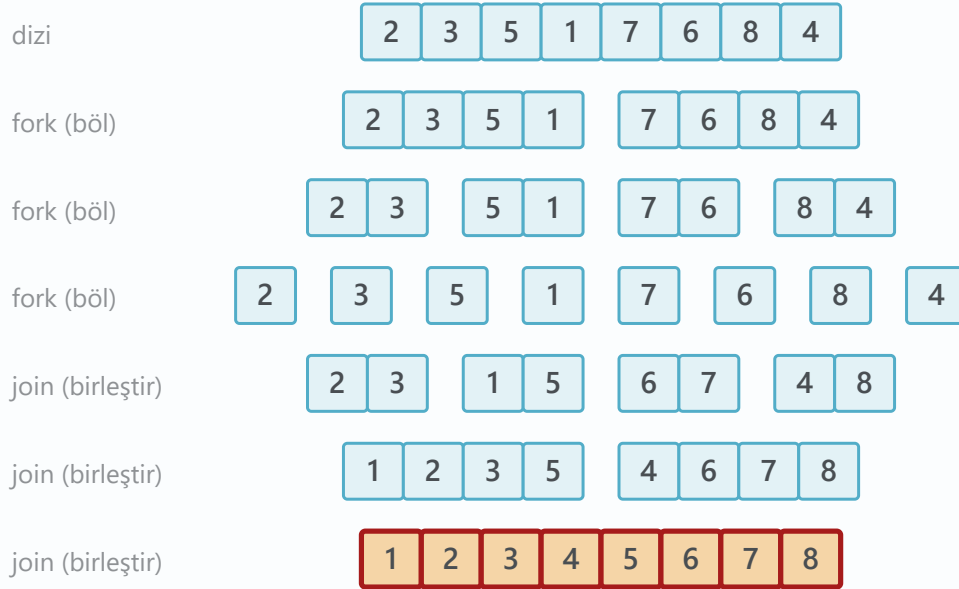
`join()` : her ebeveyn iki çocuğunun sonucunu bekler ve birleştirir: [2 3] [1 5] [6 7] [4 8].

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

Bir üst düzeyde iki birleştirme paralel yapılır: [1 2 3 5] ve [4 6 7 8].

Paralel Birleştirme Sıralaması: 2 3 5 1 7 6 8 4

Kök görev son birleştirmeyi **tek başına** yapar: [1 2 3 4 5 6 7 8]. Bu sıralı birleştirme, derinliği (span) $\Theta(n)$ yapar.

Paralel Sıralama: Analiz

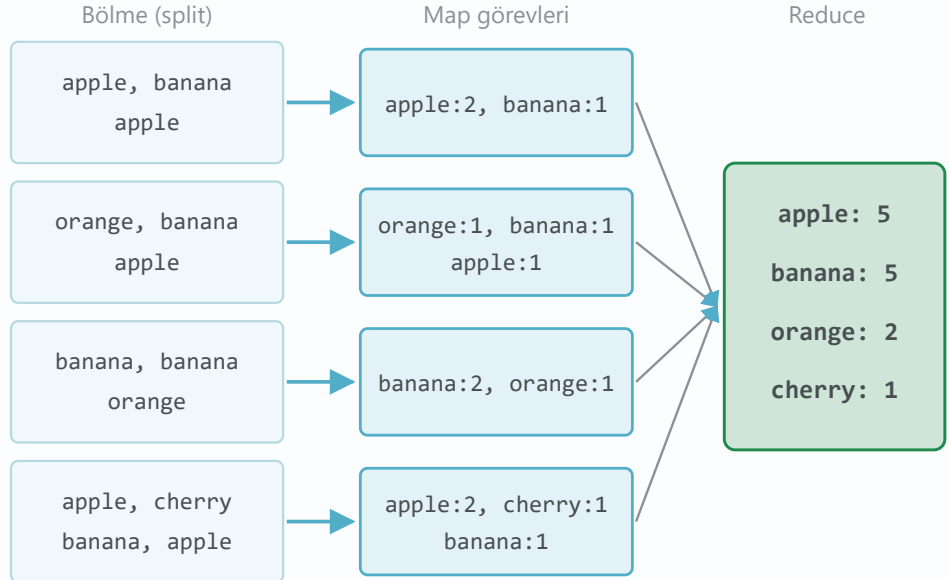
Sürüm	İş W	Derinlik D	Paralellik W / D
Sıralı birleştirme sıralaması	$\Theta(n \log n)$	$\Theta(n \log n)$	1
Paralel özyineleme + sıralı birleştirme	$\Theta(n \log n)$	$\Theta(n)$	$\Theta(\log n)$
Paralel özyineleme + paralel birleştirme (CLRS)	$\Theta(n \log n)$	$\Theta(\log^3 n)$	$\Theta(n / \log^2 n)$

- Derinlik yinelemesi: $D(n) = D(n/2) + \Theta(n) = \Theta(n)$, çünkü iki yarı paralel ama birleştirme sıralıdır.
- Paralellik yalnızca $\Theta(\log n)$: $n = 10^6$ için ≈ 20 çekirdekten fazlası pek fayda etmez.
- Uygulamada: küçük parçalarda (örn. < 1000 öge) **sıralı** sıralamaya geçin; aksi hâlde görev oluşturma yükü kazancı yer.
- Hazır çözüm: `Arrays.parallelSort(dizi)` .

PARALEL ALGORİTMA TÜRLERİ

MapReduce

- **Map:** her parça bağımsız işlenir ve ara **anahtar-değer** çiftleri üretir (kelime → adet).
- **Karıştır** (shuffle): aynı anahtarlar aynı reducer'a toplanır.
- **Reduce:** her anahtarın değerleri birleştirilir (toplanır).
- Örnekte: 13 kelime, 4 iş parçacığı → parça boyu $\lceil 13/4 \rceil = 3$; son parça 4 kelime.

PARALEL ALGORİTMA TÜRLERİ

MapReduce: Kod

```
// Map: bir parçadaki kelimeleri say
protected Map<String, Integer> compute() {
    Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
    for (String kelime : parca)
        sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
    return sonuc;
}

// Ana akış
for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
// Reduce: ara sonuçları birleştir
Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
for (Map<String, Integer> m : ara)
    m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

- Her map görevinin **kendi** HashMap'i vardır: paylaşılan durum yok, kilit gerekmez.
- Sonuç: apple 5, banana 5, orange 2, cherry 1.
- Bu örnekte reduce tek görevdir; gerçek MapReduce'ta anahtarlar birçok reducer'a **bölüştürülür** (hash(k) mod r).

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple

orange, banana, apple

banana, banana, orange

apple, cherry, banana, apple

toplam

13 kelime 4 parçaya bölündü; her parça için bir `MapGorevi` `fork()` ile havuza verilir ve görevler paralel çalışır.

Adım 1 / 10

DEĞİŞKENLER

görev = 4

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 ▶ for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple

banana, banana, orange

apple, cherry, banana, apple

toplam

join() : 0. görevin kendi HashMap'i hazır → banana 1, apple 2. Paylaşılan durum yok, kilit gerekmez.

Adım 2 / 10

DEĞİŞKENLER

g = 0

ara[0] = {banana:1, apple:2}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 ▶ for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple

→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple

→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange

apple, cherry, banana, apple

toplam

join() : 1. görevin kendi HashMap'i hazır → banana 1, orange 1, apple 1. Paylaşılan durum yok, kilit gerekmez.

Adım 3 / 10

DEĞİŞKENLER

g = 1

**ara[1] {banana:1, orange:1,
= apple:1}**

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 ▶ for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple
→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange
→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple

toplam

join() : 2. görevin kendi HashMap'i hazır → orange 1, banana 2. Paylaşılan durum yok, kilit gerekmez.

Adım 4 / 10

DEĞİŞKENLER

g = 2

ara[2] = {orange:1, banana:2}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 ▶ for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple
→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange
→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple
→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

join() : 3. görevin kendi HashMap'i hazır → banana 1, cherry 1, apple 2. Paylaşılan durum yok, kilit gerekmez.

Adım 5 / 10

DEĞİŞKENLER

g = 3

ara[3] {banana:1, cherry:1,
= apple:2}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 ▶ Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple

→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple

→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange

→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple

→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

Reduce başlar: boş **toplam** haritası.

Adım 6 / 10

DEĞİŞKENLER

toplam = {}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14     for (Map<String, Integer> m : ara)
15         m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple
→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange
→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple
→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

banana 1

apple 2

ara[0] birleştirildi: aynı anahtarlar

Integer::sum ile toplanır.

Adım 7 / 10

DEĞİŞKENLER

m = ara[0]

toplam = {banana:1, apple:2}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```

1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));

```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple
→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange
→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple
→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

orange 1

banana 2

apple 3

ara[1] birleştirildi: aynı anahtarlar

Integer::sum ile toplanır.

Adım 8 / 10

DEĞİŞKENLER

m = ara[1]

toplam {orange:1, banana:2,
= apple:3}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14     for (Map<String, Integer> m : ara)
15         m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple
→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple
→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange
→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple
→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

orange 2

banana 4

apple 3

ara[2] birleştirildi: aynı anahtarlar

Integer::sum ile toplanır.

Adım 9 / 10

DEĞİŞKENLER

m = ara[2]

toplam {orange:2, banana:4,
= apple:3}

MapReduce: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // Map: bir parçadaki kelimeleri say
2 protected Map<String, Integer> compute() {
3     Map<String, Integer> sonuc = new HashMap<>();
4     for (String kelime : parca)
5         sonuc.merge(kelime, 1, Integer::sum);
6     return sonuc;
7 }
8 // Ana akış
9 for (MapGorevi g : mapGorevleri) g.fork();
10 List<Map<String, Integer>> ara = new ArrayList<>();
11 for (MapGorevi g : mapGorevleri) ara.add(g.join());
12 // Reduce: ara sonuçları birleştir
13 Map<String, Integer> toplam = new HashMap<>();
14 for (Map<String, Integer> m : ara)
15     m.forEach((k, v) -> toplam.merge(k, v, Integer::sum));
```

apple, banana, apple

→ banana:1, apple:2

orange, banana, apple

→ banana:1, orange:1, apple:1

banana, banana, orange

→ orange:1, banana:2

apple, cherry, banana, apple

→ banana:1, cherry:1, apple:2

toplam

orange 2

banana 5

cherry 1

apple 5

ara[3] birleştirildi: aynı anahtarlar

`Integer::sum`

ile toplanır. Sonuç:

orange 2, banana 5, cherry 1, apple 5.

Adım 10 / 10

DEĞİŞKENLER

`m = ara[3]`

`topl {orange:2, banana:5,`

`am = cherry:1, apple:5}`

Veri Paralelliği: Matris Çarpımı

```
// her satır ayrı bir görev
class SatirGorevi extends RecursiveAction {
    protected void compute() {
        for (int j = 0; j < n; j++) {
            C[satir][j] = 0;
            for (int k = 0; k < n; k++)
                C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
        }
    }
}

try (var havuz = new ForkJoinPool()) {
    for (int i = 0; i < n; i++)
        havuz.submit(new SatirGorevi(i));
} // close(): tüm görevleri bekler
```

C = A · B		
30	24	18
84	69	54
138	114	90

- $A = [[1,2,3],[4,5,6],[7,8,9]]$, $B = [[9,8,7],[6,5,4],[3,2,1]]$.
- Satırlar bağımsız: n görev, her biri $\Theta(n^2)$ iş. $W = \Theta(n^3)$, $D = \Theta(n^2)$ (satır başına).
- Her görev yalnızca **kendi satırına** yazar → yarış yok.

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2
3 ► protected void compute() {
4     for (int j = 0; j < n; j++) {
5         C[satir][j] = 0;
6         for (int k = 0; k < n; k++)
7             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
8     }
```

A				B				C		
1	2	3	·	9	8	7	=			
4	5	6		6	5	4				
7	8	9		3	2	1				

Bu görev yalnızca C'nin 1. satırını hesaplar:
A'nın 1. satırı (4, 5, 6) ile B'nin her sütunu.
Öteki satırlar başka görevlerde.

Adım 1 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

C[1] = [-, -, -]

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     ▶ for (int j = 0; j < n; j++) {
4         ▶ C[satir][j] = 0;
5         for (int k = 0; k < n; k++)
6             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3	·	9	8	7	=			
4	5	6		6	5	4		0		
7	8	9		3	2	1				

j = 0: C[1][0] = 0 ile başlar.

Adım 2 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 0

C[1][0] = 0

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     for (int j = 0; j < n; j++) {
4         C[satir][j] = 0;
5         for (int k = 0; k < n; k++)
6             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3	·	9	8	7	=			
4	5	6		6	5	4		36		
7	8	9		3	2	1				

$k = 0: C[1][0] += A[1][0] \cdot B[0][0] = 4 \cdot 9 \rightarrow \mathbf{36}.$

Adım 3 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 0

k = 0

C[1][0] = 36

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     for (int j = 0; j < n; j++) {
4         C[satir][j] = 0;
5         for (int k = 0; k < n; k++)
6             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3		9	8	7				
4	5	6	·	6	5	4	=	66		
7	8	9		3	2	1				

k = 1: $C[1][0] += A[1][1] \cdot B[1][0] = 5 \cdot 6 \rightarrow \mathbf{66}$.

Adım 4 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 0

k = 1

C[1][0] = 66

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     for (int j = 0; j < n; j++) {
4         C[satir][j] = 0;
5         for (int k = 0; k < n; k++)
6             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3		9	8	7				
4	5	6	·	6	5	4	=	84		
7	8	9		3	2	1				

k = 2: $C[1][0] += A[1][2] \cdot B[2][0] = 6 \cdot 3 \rightarrow \mathbf{84}$.

Adım 5 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 0

k = 2

C[1][0] = 84

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     ▶ for (int j = 0; j < n; j++) {
4         ▶ C[satir][j] = 0;
5         ▶ for (int k = 0; k < n; k++)
6             ▶ C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3		9	8	7				
4	5	6	·	6	5	4	=	84	69	
7	8	9		3	2	1				

$$j = 1: 4 \cdot 8 + 5 \cdot 5 + 6 \cdot 2 = \mathbf{69}.$$

Adım 6 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 1

C[1][1] = 69

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     ▶ for (int j = 0; j < n; j++) {
4         ▶ C[satir][j] = 0;
5         ▶ for (int k = 0; k < n; k++)
6             ▶ C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3		9	8	7				
4	5	6	·	6	5	4	=	84	69	54
7	8	9		3	2	1				

$$j = 2: 4 \cdot 7 + 5 \cdot 4 + 6 \cdot 1 = \mathbf{54}.$$

Adım 7 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

j = 2

C[1][2] = 54

Satır Görevi: Kodu Adım Adım İzle

```
1 // SatirGorevi, satir = 1
2 protected void compute() {
3     for (int j = 0; j < n; j++) {
4         C[satir][j] = 0;
5         for (int k = 0; k < n; k++)
6             C[satir][j] += A[satir][k] * B[k][j];
7     }
8 }
```

A				B				C		
1	2	3		9	8	7				
4	5	6	·	6	5	4	=	84	69	54
7	8	9		3	2	1				

Satır 0 ve 2 başka görevlerde, aynı anda hesaplanır.

Görev bitti: $C[1] = (84, 69, 54)$. Her görev yalnızca kendi satırına yazdığı için yarış durumu yok.

Adım 8 / 8

DEĞİŞKENLER

satir = 1

$C[1] = [84, 69, 54]$

PARALEL ALGORİTMA TÜRLERİ

Yarış Durumu

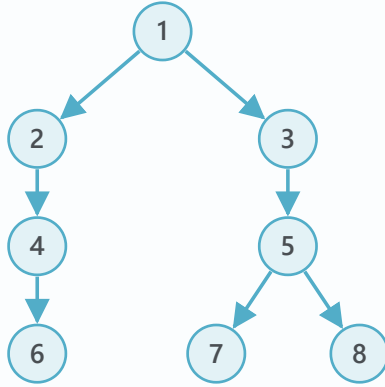
İki iş parçacığı paylaşılan `sayac` 'ı aynı anda artırır. `sayac++` aslında üç adımdır: **oku** → **artır** → **yaz**.

zaman	iş parçacığı 1	iş parçacığı 2	sayac
1	oku (0)		0
2		oku (0)	0
3	yaz 0 + 1		1
4		yaz 0 + 1	1

Beklenen 2, sonuç 1: **kayıp güncelleme** (lost update).

- **Yarış durumu** (race condition): sonuç, iş parçacıklarının zamanlamasına bağlıdır; hata her çalıştırmada ortaya çıkmayabilir.
- Çözümler: `synchronized` blok / kilit, `AtomicInteger.incrementAndGet()`, eşzamanlı koleksiyonlar (`ConcurrentHashMap`).
- En iyisi: paylaşılan durumdan kaçının. Her görev kendi kısmi sonucunu üretsin, sonra birleştirin (indirgeme, MapReduce).
- Kilitler de bedelsiz değildir: sıralı bölge oluşturur (Amdahl) ve **kilitlenme** (deadlock) riski getirir.

Eşzamanlı Çizge Gezinme

- Fikir: her ziyaret edilmemiş komşu için yeni bir gezinme görevi `fork()` edilir; alt ağaçlar paralel gezilir.
- Görevler `ziyaret` kümesini **paylaşır**. Bu küme sıradan bir `HashSet` olursa eşzamanlı erişimde güvenli değildir.
- Ayrıca `contains` + `add` iki ayrı adımdır: iki görev aynı düğümü birlikte ziyaret edebilir.

```
Set<Dugum> ziyaret = ConcurrentHashMap.newKeySet();  
if (!ziyaret.add(komsu)) continue; // atomik kontrol+ekle
```

Düzye eşzamanlı BFS: her düzeyin tüm düğümleri paralel genişletilir, düzey sonunda bariyer; $D = O(\text{çap})$.

PARALEL ALGORİTMA TÜRLERİ

Java'da Paralellik Araçları

Araç	Ne zaman?
<code>Thread</code> , <code>Runnable</code>	en alt düzey; elle yönetim, nadiren doğrudan kullanılır
<code>ExecutorService</code>	bağımsız görevleri sabit bir iş parçacığı havuzunda çalıştırmak
<code>ForkJoinPool</code> , <code>RecursiveTask</code>	böl ve fethet; iş çalma ile özyinelemeli görevler
<code>list.parallelStream()</code>	veri paralel map / filter / reduce (ortak ForkJoinPool kullanır)
<code>Arrays.parallelSort</code>	büyük dizileri paralel sıralamak
<code>Arrays.parallelPrefix</code>	paralel örnek toplamı (scan)
<code>AtomicInteger</code> , <code>ConcurrentHashMap</code>	paylaşılan sayaç/küme gerektiğinde güvenli erişim

```
Map<String, Long> adet = kelimeler.parallelStream()  
    .collect(Collectors.groupingByConcurrent(k -> k, Collectors.counting()));
```

ÖZET

Özet

Konu	Hatırlanacaklar
Fikir	böl → işlemcilere ata → aynı anda çöz → birleştir; bedeli iletişim, senkronizasyon, yük dengeleme
Modeller	Flynn: SISD/SIMD/MISD/MIMD; PRAM: EREW, CREW, CRCW; paylaşımlı / dağıtık bellek
Ölçütler	$S = T_1/T_p$, $E = S/p$, $C = p \cdot T_p$; Amdahl $S \leq 1/(1 - f)$; Brent $T_p \leq W/p + D$
PRAM toplama	$\log_2 n$ tur, $W = n - 1$; $p = n/\log n$ ile maliyet-optimal
Önek toplamı	Hillis–Steele: $\log_2 n$ tur, $O(n \log n)$ iş; Blelloch: $O(n)$ iş
Boru hattı	p işlemci, m satır: $m + p - 2$ adım (saf $m(p - 1)$)
Boru hatlı ağaç	$h + (k - 1) \cdot 2$ tur (örnek 7; saf $k \cdot h = 9$)
Java	Fork/Join (fork, join), MapReduce, satır başına görev; paylaşılan durumda yarış → atomik/eşzamanlı yapılar

ÖZET

Sık Yapılan Hatalar

p işlemci = p kat hız sanmak

Sıralı kısım (Amdahl), iletişim ve bekleme yüzünden $S < p$ 'dir. %10 sıralı kod hızlanmayı 10 ile sınırlar.

Paylaşılan HashSet / sayaç

Eşzamanlı yazma yarış durumuna yol açar.

`ConcurrentHashMap`, `AtomicInteger` ya da yerel sonuç + birleştirme kullanın.

Çok ince taneli görevler

Her öge için `fork()` yapmak, görev oluşturma yükünü artırır. Bir eşiğin altında sıralı çalışın.

Turlar arası senkronizasyonu unutmak

PRAM toplamada tur $t + 1$, tur t 'nin **tüm** yazmaları bitmeden başlarsa eski değerler okunur.

Yalnızca derinliğe bakmak

Hillis–Steele $O(\log n)$ turda biter ama $O(n \log n)$ iş yapar; az işlemcide sıralı taramadan yavaş olabilir.

Boru hattı adımını yanlış saymak

Hattın dolma süresi unutulur: m satır, p işlemci için m adım değil, **$m + p - 2$** adım.

ÖZET

Örnek Problemler

1. $n = 16$ sayı PRAM ağacıyla toplanıyor. Kaç tur sürer, ilk turda kaç işlemci çalışır, toplam kaç toplama yapılır?
2. Boru hattında $p = 5$ işlemci ve $m = 100$ satır varsa kaç adım gerekir? Saf yöntemle karşılaştırın.
3. Bölümdeki boru hatlı ağaç örneğinde (7 işlemci, $h = 3$) her işlemci $k = 10$ bileşenli vektör tutsaydı kaç tur gerekirdi?
4. Programın %80'i paraleldir. $p = 4$ için Amdahl hızlanması nedir, üst sınır kaçtır?
5. $T_1 = 120$ s, $T_6 = 30$ s. Hızlanma, verimlilik ve maliyeti bulun.
6. $[1, 2, 3, 4]$ dizisinin Hillis–Steele önek toplamını turlar hâlinde yazın; kaç toplama yapılır?

► Cevapları göster

ÖZET

Alıştırmalar

1. PRAM ağaç toplamını **en büyük öge** bulacak şekilde değiştirin. Süre ve iş nedir?
2. $n = 8$ için Hillis–Steele önek toplamı kaç toplama yapar? Sıralı algoritmayla karşılaştırın.
3. Paralel gezinmedeki `ziyaret` kümesini iş parçacığı güvenli yapın.
4. Paralel birleştirme sıralamasına eşik ekleyin; neden iki alt görevden birini `fork()` yerine doğrudan `compute()` etmek daha iyidir?
5. $p = 32$ işlemcide $S = 16$ hızlanma için programın en az ne kadarı paralel olmalıdır (Amdahl)?
6. m satır, p işlemcili boru hattında adım sayısını ve verimliliği genel olarak ifade edin.

► Cevaplar / ipuçları

Kaynaklar

- Cormen, Leiserson, Rivest ve Stein, *Introduction to Algorithms*, 4. baskı, MIT Press, 2022 (Bölüm 26: Parallel Algorithms).
- J. JáJá, *An Introduction to Parallel Algorithms*, Addison-Wesley, 1992.
- A. Grama, A. Gupta, G. Karypis ve V. Kumar, *Introduction to Parallel Computing*, 2. baskı, Addison-Wesley, 2003.
- G. M. Amdahl, "Validity of the Single Processor Approach to Achieving Large Scale Computing Capabilities", AFIPS, 1967.
- J. Dean ve S. Ghemawat, "MapReduce: Simplified Data Processing on Large Clusters", OSDI, 2004.
- D. Lea, "A Java Fork/Join Framework", ACM Java Grande Conference, 2000.

Son

Bölüm 10: Paralel Algoritmalar

Önceki bölüm: Bölüm 9: Çevrimiçi Algoritmalar · Sonraki bölüm: Bölüm 11: Böl ve Fethet Yaklaşımı · [Terim sözlüğü](#)